

Wisseling van de wacht op eindredactie

Per 1 januari 2019 heeft Kerk in de Stad een andere eindredacteur. Peter van der Ros, die deze functie vanaf september van het jaar 2000 tot op heden heeft vervuld, gaat dan met pensioen. Marieke van Willigen is zijn opvolger.

In het decembernummer blikt Peter in een interview terug op de bijna negentien jaar eind- annex hoofdredacteurschap, in de vorm van een vraaggesprek dat twee collega's optekenen. Het is de voorlaatste editie van de ongeveer vijfhonderd die onder zijn eindverantwoordelijkheid verschenen, want ook het januarinummer wordt nog in de maand december samengesteld.

Een kennismaking met de nieuwe eindredacteur volgt in een van de eerste nummers van het jaar 2019.

ZEVENDE LUSTRUM SCHOLA DAVIDICA

Op de grens van kerk en concert

Jaap Boeschoten

Het koor 'Schola Davidica' is in 1983 ontstaan met een groep muzikale vrienden ten behoeve van het zingen van de psalmen van dominee Pieter Oussoren, op muziek gezet door Gert Oost. Dit gebeurde aanvankelijk onder leiding van dirigent Ab Kraaypoel van kamerkoor Musica Vocalis, voor de vespers in de Lutherse Kerk aan de Hamburgerstraat waar Pieter predikant was. De naam van het koor verwijst ook naar deze oorsprong: 'Schola Davidica Utrecht', de leerlingen, 'scholieren' van David.

Koning David wordt gezien als de dichter van de psalmen, dat is Grieks voor de verzameling van 150 bijbelse 'liederen'. Toen de lutherse kerk een tijdje later werd verbouwd zijn deze vespers verhuisd naar de Janskerk

en los komen staan van die lutherse kerk.

Na vijf jaar kwam het koor onder leiding van sopraan Lisette Bernt en zijn de vespers steeds meer gevormd naar Engels voorbeeld, geïnspireerd door de Engelse Choral Evensong, maar met eigen kenmerken die van dat Engelse voorbeeld afwijken. Het aantal van zeven muzikale vrienden van Musica Vocalis die de eerste psalmen zongen in de lutherse kerk in 1983 is uitgegroeid tot een koor van zo'n 26 zangers. Het zijn amateurs in de letterlijke betekenis van het woord: 'liefhebbers' van Engelse koormuziek en psalmzingen. Lisette Bernt heeft het koor tot 2016 geleid en is daarna opgevolgd door Daniël Rouwkema. Mede-oprichter, organist en huiscomponist Gert Oost is in 2009 overleden en opgevolgd door organist Jan Hage.

Zie verder pagina 4: **Op de grens van kerk en concert**

* De drie oprichters van de Schola Davidica: Pieter Oussoren, Ab Kraaypoel en Gert Oost.

AFSCHEIDSINTERVIEW MET HARRY PALS, TOT 9.9.'18 VOORGANGER BIJ DE EUG

“Op de vertáling komt het aan”

Op 9 september werd Harry Pals 'losgemaakt' uit zijn dienstverband met de EUG. In het vorige nummer van Kerk in de Stad, een verslag van het symposium ter ere van Harry's afscheid; in dit nummer een interview.

Elly Bakker

Vraag: Hoe kijk je terug op je predikantsloopbaan? Wat was daarin voor jou het belangrijkste en wat maakte je gelukkig daarin? Harry: het meest gelukkig werd/word ik wanneer ik merk dat het Bijbelverhaal tot mij komt en dat het mensen raakt. Daarbij is vertalen zó belangrijk! Het is de manier waarop ik zelf geraakt word. Ik ben er dan ook heel blij mee dat ik vanaf mijn studietijd tot nu toe de

ruimte heb gekregen om te blijven vertalen. Dat is zo essentieel voor het verstaan: juist die oorspronkelijke taal waarin het is geschreven, de grondpatronen daarin kunnen onderkennen.”

“Het frustreert me dat de NBV zo'n monopolypositie heeft gekregen: met één vertaling valt zoveel betekenis weg – of je suggereert een betekenis die toch niet de bedoeling kan zijn.

“De baas zijn”...

Een voorbeeld van dat laatste gaf mijn vriend Chris Bakker in zijn toespraak op mijn afscheid: “In de Bijbel in gewone taal (...) staat in Genesis 1, wanneer God

de mens geschapen heeft: ‘Zij zullen **de baas zijn** over de vissen in de zee en de vogels in de lucht. En ook over het vee en alle kleine dieren en over de hele aarde.’ **Baas zijn** over de aarde, hoe haal je het in je hoofd in een wereld waarin Trump denkt en hoopt de baas van de wereld te zijn. Zo nauw luistert het dus. Wat roep je op met een woord, een vertaling?”

In Genesis 1 is theologisch toch echt wat anders aan de hand dan ‘de baas zijn over’. De Ba'al, de afgod, die is baas. Het 'vreemde' van de Bijbel gaat daar tegenin: het is geen glad verhaal, maar juist iets wat *niet* 'gewoon' is. Wat nooit zomaar tot je spreekt.”

* Harry Pals: ...“Het is de manier waarop ik zelf geraakt word”... (foto Teunis Hol).

Zie verder pagina 6: **Van origine ben ik een gereformeerde jongen**

verder in dit nummer

Doodgewoon

Bette Westera is schrijver van de poëziebundel 'Doodgewoon' en Diederik van Essel componist van een aantal liederen bij het boek dat gedurende de maand november de rode draad vormt door de vieringen in de Janskerk. Een interview met hen beiden door Willi Soepboer.

3

Ontroering

De laatste bijdrage aan de serie 'In klanken... geloven' is van Arnold Rietveld. Ontroering is het sleutelwoord van zijn beleavingsverhaal wat muziek met hem doet. Een van zijn citaten: “Er blijft altijd een hang naar nieuwe muziekstukken waarin zich soms een 'goddelijke' schoonheid kan openbaren.”

7

Sulawesi

Op de 'pagina werelddiaconaat' twee verhalen: een over een kerkgemeenschap in Bangladesh die gesteund wordt door de gemeente rond de Jacobikerk en de impressie van Tom Kolsters rond de vanuit Utrecht gedirigeerde Giro555-actie voor de bevolking van het rampgebied op Sulawesi.

9

De God van Mozes is ook in Utrecht

Erna Treurniet, buurtpastor in Overvecht

Voor een viering in de Johannes, in de serie 'God - steeds weer nieuw', was ik aan de beurt met De God van Mozes. Een God die mensen die het zwaar hebben ziet en hoort, het zich aantrekt en ingrijpt, via Mozes.

Het volk Israël wordt uitgenodigd om in Egypte te komen wonen. Na enkele generaties verblijf in het land zien de Egyptenaren hen als een bedreiging. De Egyptische overheid doet er alles aan om hun gezondheid en hun aantal omlaag te krijgen: dwangarbeid en op een gegeven moment zelfs moord op jongensbaby's. De Israëlieten

* Het logo van de armoedecoalitie.

"klaagden luid en hun hulpgeroep steeg op naar God. God hoorde hun jammerkreten... Hij zag hoe de Israëlieten leden en trok zich hun lot aan" (Exodus 2: 23-25). En dan horen we hoe God Mozes roept om het volk uit Egypte weg te leiden. Een geweldig verhaal. Een dialoog tussen God en Mozes. God die heeft gezien en gehoord en weet, wat Mozes heeft gezien en gehoord en weet.

God die zegt: "Ik heb gezien hoe ellendig mijn volk er in Egypte aan toe is, ik heb hun jammerklachten over hun onderdrukkers gehoord, ik weet hoe ze lijden. Daarom ben ik afgedaald om hen uit de macht van de Egyptenaren te bevrijden ...

jij moet mijn volk, de Israëlieten, uit Egypte weg leiden" (Exodus 3: 7-10).

Herhaling

Voortdurend wordt herhaald: ik heb gezien, gehoord, ik weet. De jammerklachten, de onderdrukking. Het wordt ons hoorders ingepeperd wat er aan de hand is. En dat het zo niet langer kan. Niet wat God betreft. Toen hij jong was, deelde Mozes deze passie. Hij ging zo ver dat hij een Egyptenaar die een Israëliet mishandelde, dood sloeg. Toen hij van zijn eigen volk geen steun kreeg, vluchtte hij het land uit. Mozes is wel een Israëliet, maar opgegroeid aan het hof. "Jij weet niet wat het is", zullen ze gezegd hebben.

Prachtig die dialoog tussen Mozes en God. Over wat wanneer tegen wie te zeggen. Over strategie en over vertrouwen winnen. En om eigen angst en onzekerheid te overwinnen. Ik ben is mijn naam en "Ik zal er bij zijn", zegt God. Als dat nog niet concreet genoeg is, zegt God toe zijn broer Aäron te sturen. Kijk: een ervaringsdeskundige. Dat is een goede zet, dat zal helpen vertrouwen te winnen bij zijn mensen. - Ik heb een sterk vermoeden dat zus Mirjam haar rol heeft gespeeld.

De God van Mozes is en blijft een betrokken God. Dat lezen we ook in de andere 'boeken van Mozes'. Bijvoorbeeld in Deuteronomium - ik citeer expres uit Bijbel in Gewone Taal.

Elk derde jaar moeten jullie een tiende deel van je oogst bewaren in jullie eigen steden. Dat deel is bestemd voor de Leviëten, omdat zij geen eigen grond hebben. En het is ook bestemd voor de weduwen, de kinderen zonder vader, en de vreemdelingen die bij jullie in de stad wonen. Zij mogen er net zo veel van nemen als ze nodig hebben. (Deuteronomium 14: 28-29).

Mozes zei verder tegen de Israëlieten: 'Elk zevende jaar geldt voor iedereen deze regel: schulden hoeven niet te worden terugbetaald. Dus als iemand een schuld bij jou heeft, mag je dat geld niet terugvragen. Je mag iemand uit je eigen volk niet dwingen om zijn schuld terug te betalen. Dat heeft de Heer zo bepaald. (Deuteronomium 15:1-2).

Denk niet: Het zevende jaar komt eraan, het jaar waarin niemand meer schulden terug hoeft te betalen. Ik ga geen geld meer uitleenen. Het is slecht om zo te denken en iemand die arm is, niets te geven! Als zo iemand dan bij God klaagt omdat je hem niets geeft, zal de Heer je zeker straffen. (Deuteronomium 15:9) Er zullen altijd arme mensen zijn in jullie land. Daarom geef ik jullie deze regel: Help iedereen die arm is of het moeilijk heeft. Geef zo veel als je kunt.

(Deuteronomium 15:11).

Wie vindt de Bijbel niet actueel?

Een paar weken geleden was ik bij een deeldiner: een gratis driegangen menu, waar tussen de gangen verhalen uit het leven werden gedeeld. Verhalen uit het leven van mensen met weinig geld.

"Krijg ik vijftig procent korting op een bioscoopkaartje, alsof ik dan die andere vijftig procent wel kan betalen". "Vragen vrienden me mee uit eten. Ik reken uit wat ik kan besteden en dat bestel ik. Wordt na afloop de rekening gewoon gedeeld. De volgende keer zeg ik dat ik niet kan."

"Vijfenvertig procent van mijn inkomen gaat op aan de huur alleen", van een sociale huurwoning. "Ik heb tijden gekend dat ik van twee euro per dag moest rondkomen."

In de levens van te veel stadgenoten gaat het niet om tientjes maar om enkele euro's meer of minder. Ik ben er van overtuigd dat de God van Mozes dit ziet en hoort en weet.

En dat hij ons roept mensen te laten weten: jij wordt gezien. Jij wordt gehoord. We weten hoe je lijdt. We trekken het ons aan. We bevrijden jou ervan.

Rouwbezoek-requiem

De lijnen van het leven staan omgedraaid vertekend op haar gezicht ik ken haar lachend zij is dood abrupt voorgoed verward haar lijnenspel ik draai me om ik kijk niet meer ik rebelleer onzinnig spel van de dood ik wil haar laten leven heilige rebellie de dood ontheven wil ik bewaren haar lachend lijnenspel

blijvend rebelleer ik tegen dit helaas gewoon geworden woord: verkeersdode

Oeke Kruythof

Rust

De avond nog jong maar het verlangen naar rust krijgt langzaam de overhand. Diep in de kussens vloeien klank en woord ineen tot een kleurrijk schilderij. Plotseling ontroering laat de tijd even stilstaan Droom en werkelijkheid vloeien ineen tot de slaap mij overmant.

Fredy Schild

St Maartensfeest in de Domkerk

Houd je van gezellig samen knutselen? Van lekker zingen? En ben jij tussen de 4 en 12 jaar oud? Op zondag 11 november is het weer zover: het Sint Maartensfeest in de Domkerk. Sint Maarten is de schutspatroon van Utrecht en van de Domkerk, die ons leerde te delen. Door samen lampionnen te maken, te eten, te drinken en te zingen, willen we Sint Maarten gedenken. Deze middag wordt het verhaal van Sint Maarten uitgebeeld en zingen we samen de liedjes over Sint Maarten. Daarna gaan we met onze zelfgemaakte lampionnen langs de huizen rond de Dom. Zeker zijn dat je mee kunt doen? Geef je dan uiterlijk donderdag 8 november op, per e-mail via jongindedom@domkerk.nl. Kosten € 3,50 per kind. Vermeld bij opgave naam, telefoonnummer, aantal kinderen en leeftijd kinderen.

Sint Maartenfeest in de Domkerk, zondag 11 november van 15.00 tot 18.00 uur.

Rommelmart in Wilhelminakerk

Op zaterdag 3 november is er weer een rommelmart in de Wilhelminakerk, van 10.30 tot 13.00 uur. Er is van alles te koop: klein huisraad, boeken, speltjes, (kinder)kleding en wat dies meer zij. Er is een afdeling bollen en seizoensplantjes als ook een koffiehoeke met gebak. De opbrengst komt ten goede aan de kerk en haar gebouw. Contactpersonen zijn Riet Vlieger, 030-2540 521, e-mail: maria.vlieger@gmail.com en Kitty Brinkman, 030-250 8045, kitty-brinkmann@outlook.com.

Herdenking Kristallnacht

Tachtig jaar geleden werd in de nacht van 9 op 10 november en nog enkele dagen daarna, in heel Duitsland een massale pogrom tegen de Joden georganiseerd. Brandstichting, plundering, gevangenschap, gewonden, doden, en de opdracht van overheidswege dat de Joden zelf de aangerichte schade moesten vergoeden.

Kristallnacht, opmaat naar de Holocaust. En zij die niet meededen? De kerken bijvoorbeeld? Er zijn, God dank, wel uitzonderingen. Veelal was 'wegkijken' aan de orde.

Dat is ook het thema van deze herdenking: Wegkijken. In verband met de sabbat is de herdenking niet op 9 november maar op 10 november; van 19.00 tot 19.30 uur; bij de Joods monument aan de ingang van het Spoorwegmuseum (bij de Maliesingel). Ieder is van harte welkom.

Namens Kerk & Israël
C.P. Bouman

Het kerkelijke bureau van de Protestantse Gemeente Utrecht is gesloten van maandag 24 december 2018 t/m dinsdag 1 januari 2019.

Generale Synode bezoekt Begane Grond

* Synodeleden aan het kleien (foto Kristel van der Horst).

Kristel van der Horst

Op 11 oktober was een delegatie van de Generale Synode van de Protestantse Kerk in Nederland op bezoek bij verschillende pioniersplekken in Utrecht en omstreken. Bij Begane Grond (Wilhelminakerk) kregen de synodeleden een meditatieve

kleiworkshop naar aanleiding van psalm 23.

Zo konden de synodeleden zien wat we als Begane Grond voor ogen hebben: manieren vinden om de christelijke traditie opnieuw als relevant en inspirerend te laten ervaren door individuen met hun eigen zingevingsvragen en daarin kunst(enaars) en creativiteit als

bondgenoten te zien. Tijdens de pizza na afloop – en voorafgaand aan de Choral Evensong – hebben we een goed gesprek met elkaar gehad over het belang van nieuwe wegen zoeken, van pionieren voor de kerk. Het was een mooie ontmoeting!

Auteur is pionier van Begane Grond.

Vespers in Zuidoo

Op zondag 4 november is er om 17.00 uur een vesper in de Nicolaïkerk, waarin ds Hans Koops voorgaat. Thema is: Een gezegend einde. De lezing is uit Deuteronomium 34: 1-12, de psalm van de zondag is Psalm 31. De organist is Berry van Berkum, cantor is Ko Zwanenburg en de Vespercantorij Nicolaïkerk verleent medewerking. De cantorij zingt onder meer de anthem 'And I saw a new Heaven and a new earth' van Edgar Bainton (1880-1956). Bainton studeerde onder andere aan het Royal College of Music te London. Een van zijn bekendste docenten was Charles Villiers Stanford. Bainton schreef behalve kerkmuziek, kamermuziek en symfonieën ook een aantal liederencycli. De laatste tien jaar staat zijn muziek opnieuw in de belangstelling. Bainton dirigeerde als eerste Brit het Concertgebouwkest. Op zondag 18 november is er om 17.00 uur een vesper in de Nicolaïkerk, waarin ds Marian van Giezen voorgaat. De lezing is uit Lucas 15: 1-10 en de psalm van de zondag is Psalm 107. Thema is: Zoeken wat is kwijtgeraakt. Organist is Karel Demoet.

* Karel Demoet.

Concerten in Domkerk op zaterdagmiddag

Op zaterdag 3 november voeren koor, solisten en barokorkest van de Domcantorij onder leiding van Domcantor Remco de Graas de Messe des Morts van de componist Jean Gilles (1668-1705) uit. Eveneens in het 'licht' van Allerzielen staat de uitvoering van het Carillon des Morts van Michel Corrette (1707-1795). Op 10 november is het de beurt/eer aan Domorganist Jan Hage om het concert in de reeks Zaterdagmuziek in de Domkerk te verzorgen. Op het programma van deze middag staat het Pièces d'Orgue van François Couperin (1668-1733). De muziekmaand krijgt op zaterdag 17 november verdere invulling met het Le Livre d'Orgue (geschreven in 1951) van de eveneens Franse componist Olivier Messiaen (1908-1992). Domorganist Jan Hage is ook hier weer de hoofduitvoerder. Koor, solisten en barokorkest van de Domcantorij vertolken op zaterdag 24 november de cantates 'Wachet auf ruft uns die Stimme' BWV 140 en 'Nun komm, der Heiden Heiland' (BWV 61) van Johann Sebastian Bach. Al deze concerten beginnen om half vier en zijn in principe gratis toegankelijk, hoewel de organisatie ter dekking van de onkosten op een minimale bijdrage van vijf euro per bezoeker rekent.

EEN PROJECT OVER DOOD EN LEVEN, IN EEN ROND DE JANSKERK

Doodgewoon: gebundelde poëzie

In gesprek met Bette Westera, schrijver van de poëziebundel 'Doodgewoon', en Diederik van Essel, componist van een aantal liederen bij het boek.

Willi Soepboer

Het boek 'Doodgewoon' vormt de rode draad door de vieringen in de maand november in de Janskerk, te beginnen op 4 november, Allerzielen. Behalve vier vieringen staan er ook doordeweekse activiteiten op het programma van de oecumenische Janskerkgemeente.

Bette en Diederik zijn betrokken Janskoor-zangers en komen ook graag in de vieringen. Deze maand klinken hun gedichten en liederen in de Janskerk. Diederik componeerde speciaal voor het Janskoor muziek bij een aantal van de gedichten, in samenspraak met dirigent Hans Leeuwenhage. Ze zijn al lang geliefden, en waar Bette Diederik ontroert met haar poëtische en sprankelende zinnen, raakt Diederik bij haar een gevoelige snaar als hij op haar teksten melodieuze componeert.

'Doodgewoon' is een bijzonder boek: Bette en illustrator Sylvia Weve (Gottmer 2014) hebben er veel prijzen mee gewonnen en de impact van het boek is groot: er wordt inmiddels op scholen door het hele land mee gewerkt, maar ook in het buitenland is er belangstelling. Bette gaat regelmatig over de grens om workshops en lezingen te geven.

Meer vragen dan antwoorden

"In het boek worden verschillende kanten van de dood belicht", vertelt Bette. "Het is niet zozeer een boek van troost, maar bedoeld om woorden te geven aan alle emoties en ervaringen rondom de verschillende aspecten van

* Bette en Diederik (foto Hennie Duijst).

de dood. Om met kinderen in gesprek te gaan, al filosoferend, niet belerend of normatief. Om bijvoorbeeld te mijmeren over wat het zou betekenen als we niet dood zouden gaan: stel je nu eens voor dat..." Het boek geeft geen antwoorden, het roept eerder meer vragen op en spreekt de verbeelding aan, zodat er emotioneel wordt verstaan waar het over gaat als de dood verwoord wordt in poëzie.

Verbeelding

Als woorden tekortschieten, komt de verbeelding te hulp. Daarin zit de kracht van deze poëziebundel. 'Doodgewoon' is een boek voor kinderen en volwassenen samen. Voor kinderen lijkt de dood op het eerste gezicht nog ver weg, maar dat is schijn. Ook zij krijgen ermee te maken, door de vlieg die je doodslaat, of het sterven van hun lieve poes of hun oude oma. En wat te denken van het vreselijke ongeluk recent bij een spoorweginval in Oss? De dood komt ook de wereld van kinderen binnen, direct of via tv-beelden.

Ook in het volwassen leven komt 'Magere Hein' langs, en weten we dan uit te drukken wat we meemaken aan emoties? Hoe praten we met mensen om ons heen die een geliefde hebben verloren? Er is nog veel taboe en verlegenheid rondom doodgaan. De gedichten in dit boek geven woorden aan ervaringen, ze laten de lezer nadenken over eigen ervaringen met de dood. Soms ontroeren de gedichten, soms zijn ze heel humoristisch, of komt er gaandeweg het gedicht ruimte voor ontspanning of opluchting.

Rijke belevenis

Op de vraag hoe Bette te werk gaat, legt ze uit dat ze observeert en associeert. Haar invloend vermogen helpt haar om verbanden te leggen tussen beelden, ervaringen en poëtische taal. De prachtige illustraties van Sylvia Weve ondersteunen de leeservaring. Dit alles maakt het boek tot een rijke belevenis, het geeft de lezer taal om uitdrukking te geven aan wat we meemaken als geliefden sterven.

Ook Diederik raakt ontroerd door de teksten van Bette, vaak vooral door de laatste regel van een vers. Zijn kwaliteit is dat hij muzikaal kan associëren, er schieten hem harmonieën te binnen waarop de tekst kan bewegen. Dan gaat hij akkoorden spelen op zijn gitaar, Bette zingt gaandeweg stukjes tekst mee, en zo ontstaat er een melodie. Dan is het nog niet zomaar klaar, er moet nog flink aan gesleuteld worden voordat het een mooi lopend geheel is geworden. Een meerstemmig koorlied componeren is een vak apart.

Loslaten

En nu vormt het boek dus het uitgangspunt voor een serie vieringen in de Janskerk. Best spannend, vinden Bette en Diederik, omdat de vieringen volgens een bepaald stramien worden voorbereid en de gedichten daarin een plek krijgen, maar hoe precies, dat hebben ze niet in de hand. Met een werkgroepje hebben ze veel voorwerk verricht, nu laten ze het los. Ze vinden het fijn dat er in de Janskerk de ruimte en de openheid is om op deze manier met elkaar levesthema's in te brengen. Dat past bij kerk-zijn. Ze hopen op rijke vieringen waarin de aanwezigen geraakt worden.

Verbinden

Niet alles rond het thema en het boek past binnen de vieringen. Daarom zijn er op doordeweekse dagen ook andere activiteiten in deze maand. Op die manier hoopt de Janskerk verschillende doelgroepen te bereiken, en mensen van binnen en buiten de kerk te verbinden.

Het thema van dit boek - dood en leven - leent zich daar bij uitstek voor. Want bezig zijn met de dood is bezig zijn met het leven, in al z'n kwetsbaarheid en intensiteit.

Wieke de Wolff, straatpastor

We zitten in een kringetje op één van de ronde bankjes op het plein - degene met wie ik heb afgesproken (laten we hem A noemen), een kennis van hem en ik. Het is een treffende opstelling, realiseer ik me, want A's gedachten draaien ook al geruime tijd in een kringetje rond. A wil dolgraag weg uit de woonvoorziening waar hij woont. "Ik teer daar weg." Als A schuldhulpverlening zou accepteren zou hij kunnen doorstro-

Kringetje

men naar een andere woonvoorziening en zou hij mogelijk binnen een paar jaar van zijn schulden af zijn. Maar in de schuldhulpverlening zitten betekent volgens A dat je minstens drie jaar op een houtje moet bijten en je dus eigenlijk geen leven hebt. "Dan kan ik niets meer doen..." verzucht hij. "En welke vrouw wil me dan nog hebben? Ze ziet me staan met een paar tientjes weekgeld... Ik kan veel beter een baantje nemen..." A wil gaan werken, zelf afspraken maken met schuldeisers en met hulp van buiten wat aan zijn drankprobleem doen. Dat klinkt goed, ware het niet dat zijn schuld zo groot is dat hij die op deze manier niet zal kunnen aflossen. En een baantje zit er met zijn drankgebruik en zijn leeftijd voorlopig niet in. Het kringetje is weer rond. A wil graag andere woonruimte (voor hem staat dit voor het begin van een ander leven). De manier waarop dit te bereiken is accepteert hij niet, de manier waarop hij het wil realiseren is niet haalbaar.

De kennis wordt ongeduldig. Hij rolt met zijn ogen, merkt op dat hij nog een paar goede afkickplekken weet met mogelijkheid tot doorstromen (A is niet geïnteresseerd), staat op, geeft A een klap op zijn schouder, roept: "Hou je taai!" en vertrekt. A is bang, vertelt hij. Aanstaande maandag zal hij horen of hij ergens mag gaan afkicken. Wat nou als hij niet welkom is? We spreken af dat hij me laat horen of hij terecht kan of niet, en dat we hoe dan ook contact houden, want dat wil A heel graag. "Jij bent tocht mijn lijntje met de kerk, met het geloof, met het goede, als ik daar niet meer op vertrouwen kan weet ik het ook niet meer..." Ik begrijp de kennis wel. Ook ik word af en toe moe van al dat rondraaien. Met A heb ik het er wel eens over. Hij weet het, maar kan heel moeilijk afscheid nemen van het idee dat hij het op zijn manier kan doen. Het doet me denken aan twee mannen uit het hostel. De één heeft depressieve buien en zegt dat hij zijn

VAN DE STRAAT

gedachten niet kan stoppen. "Ze gaan maar door, en daarom kan ik niet slapen. Ik word er heel moe van. En als ik moe ben is het nog zwaarder." Zijn tafelnoot knikt en zegt tegen mij: "Ik wil hem er wel uit halen, maar het lukt me niet. Hij zit vast. Hij zit gewoon vast!" De vermoeide man knikt en kijkt naar beneden. "Jij bent wel zijn maatje", zeg ik tegen de tafelnoot. "Dat is zo. En hij ook van mij. We zijn hele goede maatjes! We gaan naar mijn kamer en dan..." Hij maakt een drinkgebaar. Ze drinken samen bier, tjes, de mannen. "Jahaal!" roept de vermoeide man. Hij kijkt al wat vrolijker. Dan zelfs een beetje olijk. Hij staat op. "Kom, we gaan!" Samen bestijgen ze de trap, de twee gebroeders. Hij mag dan wel in een kringetje draaien, maar hij is niet alleen. We houden contact, A en ik.

Op de grens van kerk en concert

(vervolg van voorpagina)

Toen Pieter Oussoren in 1983 in de Lutherse kerk vespers ging houden wilde hij al de psalmen, die daar een hoofdrol in spelen, vertalen in het Nederlands, met aandacht voor de Hebreeuwse poëzievorm, zegswijze en emotionele geladenheid.

Voor deze (onberijmde) psalmen schreef studievriend, organist en componist Gert Oost 'chants' zoals in Engeland gebruikelijk, maar met psalmcoupletten op de in Nederland bekende Geneefse psalmmelodieën. De bijbehorende chants staan in de kerktoon-aard van die Geneefse melodieën, ze zijn gebaseerd op een melodiefragment, en vormen daarmee dus een geheel. Zo kon de hele psalm door het koor worden gereciteerd op de vertaling van Pieter Oussoren en kon de gemeente als een soort motto een berijmde strofe voor en na de gereciteerde psalm zingen.

Project Psalter

In de loop van jaren hebben Pieter en Gert zo het hele boek van de Psalmen onder handen genomen en zijn er dus 150 psalmen Oussoren/Oost ontstaan. De vertaling is uitgegeven in 'De stem van David, de psalmen vertaald door Pieter Oussoren', de teksten met chants van Gert Oost in 'Met harp en al, psalmen van David' en de muziek van de meerstemmige psalmcoupletten in 'Het Nieuw Utrechts Psalter, gebaseerd op de Geneefse psalmmelodieën' (deel I en II). Zo is er een uniek psalmenproject ontstaan met bij elke psalm ook een eenstemmig initium. Met zijn bewerkingen verwijst Gert Oost naar de meerstemmige psalmcomposities die in de tweede helft van de zestiende eeuw in Frankrijk uitkwamen en naar het volledige Psalter dat Jan Pieterszoon Sweelinck in het begin van de zeventiende eeuw schreef. Met zijn meerstemmige psalmcoupletzettingen in laat-Renaissancestijl is Gert Oost zelfs de eerste navolger van deze Nederlandse componist. Uitvoeren van deze psalmen is nog altijd de hoofdtak van de Schola Davidica.

Choral Evensong

De vorm van deze maandelijkse vesper is geïnspireerd door de dagelijkse Choral Evensong die al eeuwen in Engelse Kathedralen wordt gehouden. Maar de Schola heeft als een van de eerste koren die Evensongs zongen in Nederland, altijd een eigen vorm gegeven aan dit samenzijn op de grens van religie en cultuur, van kerk en concert.

En al die 35 jaar zijn er maandelijks mensen komen luisteren, kerkelijk betrokken, op of over de rand van de kerk, agnosten of atheïsten, maar allemaal aangetrokken tot deze bijzondere combinatie van kerkelijke rituelen en woorden, inspirerende verhalen, prachtige uitbundige of juist ingetogen muziek van hoge kwaliteit, maar altijd betrokken en geïnspireerd gezongen en gespeeld. Ook in deze tijd van steeds minder kerkelijke betrokkenheid, is er behoefte aan zo'n uur van stilte, bezinning en muzisch genieten. Er is ruimte voor ieder die mee

* Schola Davidica in 2002 met rechts voor Lisette Bernt en links achter Gert Oost (foto Hans Nijman).

* Een montage van foto's van Lisette Bernt (foto's Hans Nijman).

* Gert Oost.

* Pieter Oussoren.

Traditie en beleving

Vanaf het begin speelt bij uitvoeringen van Schola Davidica de organist een orgel improvisatie, één van de dingen die Gert Oost erg graag deed. Deze traditie is vanzelfsprekend overgenomen door de huidige organist, Jan Hage.

Lisette Bernt legde de nadruk vooral op de beleving van de muziek, het intense omgaan met inhoud, melodie en zuiverheid. De huidige dirigent Daniël Rouwkema heeft veel aandacht voor een juiste uitspraak van het Engels, de koorklank, dictie, de stemverhoudingen en de manier waarop de psalmen in Engelse stijl moeten worden uitgevoerd. En zoals Gert Oost diverse koorwerken speciaal schreef voor de Schola Davidica heeft ook Jan Hage dat tweemaal in opdracht gedaan, voor het vorige en huidige lustrum. Het koor zingt ook regelmatig werken en zettingen van Daniël Rouwkema, met komend jaar de première van de door hem aan de Schola opgedragen canticles 'Utrecht Service'.

Ook al komen sommigen vooral om te luisteren en de muziek te ondergaan, altijd zingt de aanwezige gemeente minimaal twee liederen mee: de intocht- en de slot-hymne, soms in het Engels, soms in het Nederlands. En bij de psalmen van Oussoren/Oost ook nog een psalmcouplet.

wil beleven en bezinnen, luisteren en ervaren.

De Schola Davidica is dan ook geen kerkkoor, maar zingt wel

vooral kerkelijke/religieuze muziek. En de Evensong is geen gewone kerkdienst, maar ook niet alleen een concert.

Utrechtse vorm

De Schola Davidica heeft altijd een eigen Utrechtse vorm gegeven aan haar Choral Evensongs en niet zomaar de Engelse vorm gekopieerd. Zo worden deze diensten niet dagelijks, zoals in Engeland, maar maandelijks op de vierde zondag van de maand gevierd en wordt er een inleiding gehouden door een liturg die de inhoudelijke accenten en lijnen legt met de gezongen muziek en te lezen teksten. In tegenstelling tot de Engelse Evensong wordt er geen 'creed' (geloofsbelijdenis) uitgesproken. Het koor plaatst wel weer persberichten en affiches om zo een 'gemeente' bij elkaar te krijgen. Dat laatste lukt gelukkig al 35 jaar goed: er zitten elke vierde zondag van de maand zo'n 200 (bij een 'gewone' Evensong) tot soms wel 500 mensen (bij Lessons & Carols of een Russische Vesper) in de Janskerk.

De Schola Davidica is al met al geen kerkkoor en de maandelijkse Choral Evensong geen traditionele kerkdienst. Maar het is ook geen concert. De luisteraars vormen een bijzondere gemeenschap van mensen die alleen tijdens die vierde zondag van de maand in deze samenstelling samenkomen om te luisteren naar mooie muziek en te ondergaan wat deze doet met de menselijke ziel.

Van heinde en verre

Velen komen al jaren en zijn vertrouwde bekenden. Maar daarnaast zijn er elke maand weer nieuwe gezichten. De geabonneerden op de nieuwsbrief wonen lang niet allemaal in Utrecht of omgeving, maar soms (heel) ver weg: Amsterdam, Goes, Den Bosch, Harlingen, Den Haag, Groningen en zelfs Kleve (Duitsland). De deuren gaan om 16.30 uur open en soms komen ook dan daklozen even binnen om zich te warmen aan de atmosfeer en de muziek, dwalen groepen toeristen binnen om de kerk te bezichtigen en staan dan verbaasd te luisteren wat daar allemaal klinkt en gebeurt. Vaak blijven ze dan ook nog langer hangen om de hele dienst bij te wonen. Niet alleen qua woonplaats, maar ook qua overtuiging of betrokkenheid is de 'gemeente' zeer divers: van degelijke kerkbezoekers tot randkerkelijken, van mensen die niets met de kerk of geloof hebben tot twijfelaars, van gepensioneerd ouderen tot kinderen, al deze mensen voelen zich thuis en laten zich verwarmen door de muziek en teksten.

Het blijft een bijzonder uur, zo op de overgang van licht naar donker, op de grens van concert en kerkdienst, zwevend tussen religie en cultuur. Ook voor de (zeer diverse) zangers van de Schola Davidica blijft het elke maand een intens genoegen en een hele beleving om deze Evensong voor te bereiden en te mogen zingen.

35 jaar Schola vieren

In de Choral Evensong van zondag 25 november om 17.00 uur viert het koor haar 35-jarig bestaan in de Janskerk. Na afloop is ieder welkom om tijdens een feestelijke receptie te spreken met dirigent, organist, zangers, gastzangers, oud-leden, vrienden en bekenden.

Concert koor Santiago over Allerheiligen

"Hierusalem my happy home". Dat is de titel van het concert dat Kamerkoor Santiago op zaterdag 3 november geeft in de Jacobikerkerk. De zang staat in het teken van Allerheiligen: het feest van de geloofsgetuigen die ons zijn voorgedaan. Een onbekende zestiende-eeuwse dichter schreef een prachtig lied, later vertaald en uitgebreid door Willem Barnard onder de titel: Jeruzalem, mijn vaderstad. In het concertprogramma van 3 november staan dan ook enkele geloofsgetuigen (heiligen) centraal. Santiago zingt composities rondom David (een nieuw Jubilate Deo van Geerten Liefding), Simeon (het Nunc Dimittis van Jaap Dragt) en Maria, maar ook Ambrosius, Gregorius en Bach (het motet Jesu, meine Freude). Laat u verrassen door een mooie selectie van koor-muziek uit verschillende eeuwen en landen. Het koor staat onder leiding van Herman Mussche en wordt begeleid door Gerrit Christiaan de Gier, die ook het majestueuze werk Voor alle heiligen van Adriaan C. Schuurman zal vertolken. Het concert begint om 20.15 uur. Toegang kost twaalf euro, en twee euro minder voor de houders van passen.

Filmavond in de Huiskamer

'What dreams may come', is de titel van de film die vrijdagavond 16 november draait in de Huiskamer aan de Hobbemastraat 41 in de Schildersbuurt. Het verhaal in het kort: door de dood van hun kinderen Marie en Ian in een auto-ongeluk, krijgen Dr. Chris Nielsen (Robin Williams) en zijn vrouw Annie een zware klap. Vooral Annie heeft het erg moeilijk met het verlies. Vier jaar later lijkt het echtpaar de draad weer redelijk opgepakt te hebben, maar dan komt Chris om bij een verkeersongeval. Aangekomen in de hemel ontdekt hij dat die nog opmerkelijker is dan hij ooit had kunnen denken. De wanhopige Annie pleegt echter zelfmoord. Hierdoor gaat zij na haar sterven alleen niet naar de hemel, maar naar de hel. Wanneer Chris hierachter komt wil hij de ziel van zijn vrouw daar vandaan halen. Huiskamer van de Schildersbuurt, Hobbemastraat 41. Aanvang 19.30 uur. Toegang gratis, consumpties tegen vergoeding. Na afloop napraten onder het genot van een drankje. Van harte welkom! Graag even vooraf aanmelden bij huiskamer@wilhelminakerkutrecht.nl, 06-1841 9992.

Jubileumconcert Gregoriaans Koor

Het Gregoriaans Koor Utrecht bestaat vijftig jaar. In dat kader geeft het koor zondag 18 november om 15.30 uur een lustrumconcert op in de kathedraal, Lange Nieuwstraat 36. Op het programma staan gregoriaanse gezangen, Psalm 62 voor koor en orgel van Calliope Tsoupaki, en de première van een Magnificat & Nunc dimittis voor koor en orgel van Geerten Liefding. Toegang is vrij, er is een collecte na afloop. Meer informatie staat op de website www.gregoriaans-koorutrecht.nl.

Essaybundel De Bijbel in Nederland

Hoe bekend zijn bijbelverhalen nog in ons land? En welke betekenis geven we vandaag de dag aan die verhalen? Over deze vragen gaat de essaybundel 'De Bijbel in Nederland', die dit najaar verschijnt. Het is ook de titel van een symposium op 1 december. Initiatiefnemers van zowel de bundel als het symposium zijn het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG) en de Protestantse Kerk in Nederland.

De Bijbel werd in 2016 verkozen tot het belangrijkste boek van Nederland. Dat bevestigde het belang van de Bijbel als grondslag van kerk en cultuur in ons land. Tegelijk bleek vorig jaar uit NBG-onderzoek dat Nederlanders er minder in lezen en er minder goed de weg in weten dan twintig jaar geleden. Voor de Protestantse Kerk is dat reden om bijbelgebruik en bijbelbeleving echt op de agenda te zetten. In de bundel 'De Bijbel in Nederland' geven zestien deskundigen van allerlei achtergrond hun analyse van het bijbelgebruik in onze tijd. De essays zijn van onder meer Erik Borgman, Herman van Wijngaarden, Désanne van Brederode en Ad van Nieuwpoort. Daarnaast reiken ze oplossingen aan om de Bijbel dichterbij te brengen, in en buiten de kerk.

Het symposium 'De Bijbel in Nederland' is bedoeld voor vrijwilligers en professionals die een taak vervullen in de kerk en voor ieder ander die interesse heeft in het thema. Sprekers zijn VU-hoogleraar Klaas Spronk ('Het Oude Testament als bron van inspiratie'), de Amsterdamse predikant Bas van der Graaf ('De Bijbel in het leven van jonge Amsterdammers') en Désanne van Brederode ('Lezen moet je blijven leren'). 's Middags worden in een reeks workshops eigentijdse, creatieve en effectieve vormen gepresenteerd om te ontdekken wat de Bijbel kan betekenen. Het symposium vindt plaats op zaterdag 1 december van 10.30 tot 16.30 uur in het Landelijk Dienstencentrum van de Protestantse kerk in Utrecht. Bij de prijs is een exemplaar van het boek inbegrepen.

Informatie over het boek: bijbelgenootschap.nl/debijbelin-nederland. Informatie over en aanmelding voor het symposium: protestantsekerk.nl/actueel/agenda/symposium-de-bijbel-in-nederland.

LEZINGEN OVER OPENBARINGEN EN 'OUDER WORDEN'

Kijken-lezen-leren in de Domkerk

Bram Schriever

Dit najaar staan in de Domkerk twee boeiende series lezingen gepland. De eerste gaat over het boek Openbaringen dat in deze periode het hoofdonderwerp is in de Domkerk. In de tweede serie staat ouderdom en de kunst van het sterven centraal. Beide series worden verzorgd door ds Netty de Jong-Dorland.

Op dinsdag 30 oktober staat het boek Openbaringen centraal tijdens een serie van vier

bijeenkomsten in het kader van 'Lezen – kijken – leren'.

Van Allerheiligen tot en met Advent lezen we op zondag uit het boek Openbaring, een intrigerend geschrift van de evangelist Johannes op Patmos. Wat is dit voor soort literatuur? Wat betekenen deze geheimzinnige woorden en wat zeggen ze ons vandaag? Op vier dinsdagmiddagen lezen we de teksten, becommentariëren ze en zien hoe schilders de verhalen hebben verbeeld. De volgende bijeenkomsten zijn op 13 en 27 november en op 11 december, steeds van 16.00 tot 17.30 uur in het DomCafé, aanbellen

bij het rode deurtje, Achter de Dom I.

Ouderdom

Over ouderdom en de kunst van het sterven gaat het in de tweede – iets kortere – serie lezingen, op 20 november en op 4 december.

Wanneer is een leven voltooid? Wanneer is een leven klaar? Hoe ziet de laatste levensfase eruit? Is er ook een kunst van het sterven? En hoe speelt geloof daarin een rol?

Levensende en voltooiing is steeds vaker in het openbaar onderwerp van gesprek. Enerzijds is er bij ziekte de geneigd-

heid tot overbehandeling en lijkt er weinig aandacht voor kwetsbaarheid en eindigheid van het leven. Anderzijds is er steeds vaker sprake van voltooid leven, verbonden met autonomie en zelfbeschikking. Op twee middagen spreken we hierover vanuit persoonlijk perspectief. De bijeenkomsten zijn op de dinsdagen 20 november en 4 december, ook van 16.00 tot 17.30 uur

Voor beide programma's is informatie verkrijgbaar bij ds Netty de Jong-Dorland, e-mail: predikant@domkerk.nl, telefoon 030-2400 660. Bij haar kunt u zich ook aanmelden.

Digitale religie in de Domkerk

Netty de Jong-Dorland

Op zondag 4 november is het Culturele Zondag met als thema 'Utrecht Digitaal'. In de Domkerk kijken we op deze zondag met een religieuze bril naar digitale ontwikkelingen in ons dagelijks leven.

Laurens ten Kate, bijzonder hoogleraar aan de Universiteit voor Humanistiek, is al jaren bezig met de thematiek van verbeelding en religie in de post-religieuze cultuur. Hij geeft een lezing over de vraag waarom verbeelding in 2018 zo'n belangrijk kenmerk is van ons bestaan. Daarbij betreft hij zijn publiek in een live-onderzoek naar de

beelden die deze tijd bepalen. Beelden die ons inspireren en die we op onze facebook-pagina's plaatsen. Maar ook beelden die we willen vernietigen en verwijderen uit onze openbare ruimte, zoals beelden die verwijzen naar Nederlands koloniale verleden. De Beeldenstormen zijn dus nog niet voorbij. Beelden overspoelen ons door media en marketing, maar we kiezen er zelf ook steeds meer voor om in beelden te denken en te voelen. Muziek beluister je niet, je kijkt muziek op YouTube. De digitale revolutie die we sinds enkele decennia meemaken, is een enorme katalysator van die verbeelding. Ten Kate zal laten zien dat ook religie steeds meer een weg vindt naar de di-

gitale wereld: van rouwen op websites, religieuze symboliek in games tot biechten met een app. Naast de aloude heilige ruimte van kerk en kathedraal ontstaan nieuwe heilige plaatsen: in de virtuele ruimte van digitale media. De lezing van Laurens ten Kate begint om 13.30 uur.

Laurens ten Kate is filosoof en theoloog. Hij is verbonden aan de Universiteit voor Humanistiek als hoofddocent filosofie en religiestudies en als bijzonder hoogleraar Vrijzinnige religiositeit en humanisme. Ten Kate is een gerenommeerd internationaal deskundige in het onderzoek naar het grensgebied tussen religie, secularisering en humanisme.

* Laurens ten Kate.

Wanneer ben je een mens?

Marieke Sillevs Smitt

Wanneer ben je een mens? Dat lijkt zo logisch: je bent een mens als je als zodanig geboren wordt. Je bent een mens in Nederland als zodanig en wordt dan ook zo behandeld. Dat lijkt zo helder. Het gekke is dat dit alleen geldt binnen bepaalde voorwaarden. Buiten die voorwaarden ben je geen mens, maar... ja wat?

Zo kende ik iemand die al zeven-tien jaar in Nederland was zonder papieren, die veel stress kende in zijn leven. Ook in Utrecht mensen-rechtenstad ben je als ongedocumenteerde dan aangewezen op je netwerk en als je dat niet hebt op de opvang voor ongedocumenteer-

den in Utrecht. Hij had ernstige zorgen om zijn zieke ouders die hij vaak niet kon bereiken omdat hij nooit genoeg beltegoed had. Hij had geen inkomen natuurlijk en mocht ook niet werken. Hij was niet zeker van zijn bed bij Toevlucht die hem een einddatum wilden geven. En hij wilde koste wat kost niet terug naar zijn geboorteland, terwijl alles en iedereen hem daar wel toe dreef. In Nederland was geen toekomst voor hem, zoveel was duidelijk.

Inmiddels is hij in de gevangenis in Ter Apel en wordt hij na het uitzitten van zijn straf uitgezet naar zijn geboorteland als "ongewenst vreemdeling". Ik ben bij hem op bezoek geweest in de gevangenis. Het was zo vervreemdend om hem te zien in deze omgeving. Hij zag er zo goed uit! Wèg was de stress van het leven als illegaal in Utrecht. In de gevangenis had hij veiligheid en zekerheid van een bed elke nacht. En elke week mocht hij skypen met zijn ouders van wie hij nu kon volgen hoe het met hen ging. Hij had duidelijk goed contact met de bewaarders die vriendelijk tegen hem waren. Met gemengde gevoelens ging ik naar huis. Aan de ene kant ben ik trots op Nederland vanwege de goede, menselijke gevangenis. Aan de andere kant: moet je dan eerst een misdaad begaan voordat je hier als mens behandeld wordt?

Twee weken geleden moest ik helaas een van onze ongedocumenteerde mannen begraven. Hij overleed heel plotseling na een moeilijk leven, vooral de laatste jaren. Hij vocht met hulp van stichting Noodopvang voor zijn papieren, voor bestaansrecht hier in Nederland. De begrafenisondernemer moest echter drie uur op het gemeentehuis onderhandelen voor zijn begrafenis, omdat hij niet bestond. Zo levend als hij was, zo geliefd ook bij mij en anderen, hij was geen mens in ons systeem. Toch heeft hij een mooie begrafenis gehad, dankzij onder andere de inzet van deze begrafenisondernemer. En ligt hij nu op een prachtig groen plekje op Zorgvlied in Amersfoort. Ook hier heb ik dan die gemengde gevoelens. Aan de ene kant ben ik trots en dankbaar dat dit kan in ons land, dat we hem recht hebben kunnen doen. Aan de andere kant vraag ik me af: moet je dan eerst doodgaan voordat je hier als mens behandeld wordt?

Wanneer ben je een mens? In de Wijkplaats is sinds een paar weken het aanmeldloket voor ongedocumenteerden gevestigd, op twee dagen in de week geopend. Per dag komen er ongeveer zes mensen zich melden, waarvan de meesten om en nabij de 18 jaar oud. Zij zijn doorgereisd vanuit Italië, dat de hoeveelheid vluchte-

VAN ONDEREN

lingen niet aankan, zoals bekend. Maar ze krijgen geen opvang, want ze vallen onder de regel van Dublin (Italië is het eerste land waar ze asiel moeten aanvragen). Dus deze kinderen zijn in het spel hoe wij het afgesproken hebben geen mensen, maar 'Dublin-claimanten met een alternatief van opvang' (namelijk Italië) en worden weggestuurd. Gelukkig wordt er nog wel een aantal opgevangen, omdat de hulpverleners geen spelers, maar mensen zijn.

Wanneer ben je mens? Het antwoord is natuurlijk: ALTIJD. Deze ervaringen doen mij dan weer nederig worden en nadenken over wat onze Heer Jezus Christus ons leert als hij de vraag: "Wie is mijn naaste?" terugspeelt naar: "Wie is zijn naaste geworden?" (Lukas 10) Dat wij elkaars naasten mogen worden, elke dag weer, tot eer van Gods Naam en tot heil van mensen. Dat wens ik ons allen toe.

(vervolg van voorpagina)

Vraag: in je boekje 'Aanjagen en verbinden' is te lezen dat je nogal door diverse kerkgenootschappen heen 'gefiets' bent in je loopbaan. Hoe kwam dat?

Harry: "Van origine ben ik een gereformeerde jongen. Ik hou nog altijd van die traditie; kom uit een Afscheidingsmilieu van vaderskant, lees graag biografieën over predikanten uit die beweging. Uit Kampen ben ik weggegaan omdat ik het politieke klimaat in de gereformeerde kerken te 'eng' vond. Toch een beetje een 'clubkerk'. Na drie jaar Kampen ben ik dan ook naar Groningen gegaan. Daar was het klimaat wetenschappelijk/liberaal. Los van wat de kerken deden."

"Oorspronkelijk had ik naar de VU in Amsterdam gewild, maar dat was mijn vader (gereformeerd ouderling) een brug te ver. Amsterdam was voor mij, jongen van het Friese platteland, de grote stad waar 'het' gebeurde. Maatschappelijke reuring! Naar Kampen, dat mocht wel. De Vietnam-oorlog vormde mijn omslagpunt: Het betekende dat het christelijke gebouw leeg was, verkeerd in de wereld stond. Ik knalde eruit, uit die gereformeerde wereld. Die omslag en mijn vertrek naar Groningen voelde wel als verraad aan mijn vader – ik kon het er niet meer met hem over hebben omdat hij inmiddels overleden was."

Doopsgezinden

"In Groningen heb ik mijn doctoraal gedaan; daarna ben ik eerst gaan werken, pas later volgde mijn kerkelijk examen, eerst aan de UvA, later in Groningen afgemaakt. Ik kreeg een baan als staffunctionaris bij de Doopsgezinden: dienstweigerars begeleiden en cursussen geven in gemeenten."

"Vroeger was ik meer celebraal, van de analyse - nu probeer ik op een laagdrempelige manier de wereld een beetje mooier te maken"

Van origine ben ik een gereformeerde jongen

Waar ik nu wel spijt van heb is dat ik in die tijd zo'n 'geharnaste' pacifist was. Schreef veel te polemische artikelen in het Doopsgezind Weekblad. Onnodig streng in discussies. In de tijd van de grote vredesdemonstraties: toen kon ik op de kansel zeggen: 'daar zijn we toch zeker allemaal geweest!' Dat had toegankelijker, menselijker gekund..."

Vraag: wat vond je hier in Utrecht?

Harry: "In de profiëlschets van de EUG las ik: 'staat in de traditie van de bevrijdingstheologie'. Ha! dacht ik, daar hoor ik thuis. Maar toen ik ernaar vroeg zeiden ze: 'ach ja, dat hebben enkelen bedacht'. Ik merkte snel: EUG'ers willen 'in vrijheid' geloven, zich niet binden. 'Wij kijken wat wij nog kunnen geloven'. Dan vroeg ik: maar de traditie dan? De bijbels-theologische traditie, de kerkelijke tradities, de belijdenis? Die is uit een andere tijd, maar verwoordt wel iets fundamenteels."

Kerkverlater

"Daaraan je verbinden kan dan juist bevrijding zijn: dat geeft structuur en ruimte! De te vroeg overleden Henk Vreekamp zei: 'Elke zondag word ik weer kerkverlater, en dan moet ik de kerk weer intreden.' Ruimte voor deze overtuiging heb ik wel gekregen, maar ook moeten bevechten." In mijn predikantschap heb ik – een sterk punt in de Janskerk – het belang van de liturgie ontdekt. Je 'voegt' je in die orde en dan kan het geloof bij je binnen komen. Er bestaat ook een liturgie van de straat: ik liep samen met Marieke Sillevius Smit in een demonstratie tegen uitzetting van vluchtelingen: dat is die liturgie van de straat. Ook: dat de kerk open kon zijn toen men op het Janskerkhof een manifestatie hield tegen de Pegida – "dan doen wij toch de deuren open en nodigen de demonstranten uit". Dat ging niet om een tegengeluid maar om een *ander* geluid. En om gastvrijheid, die weer op zijn

* Harry Pals kreeg van de EUG-gemeente bij zijn afscheid de ingelijste foto van de afbeelding die boven de deur van de Janskerk hangt, het Lam Gods (foto Teunis Hol).

beurt alles te maken heeft met dat plein rondom de kerk. De kerk staat in de wereld! Ze móet zich hier in Utrecht wel er mee verhouden dat ze midden op het plein staat (Janskerk, Domkerk!) ... en de wereld moet zich er mee verhouden dat er midden op dat plein een kerk staat."

Leerhuis blijft nodig

Vraag: heb jij een idee hoe het verder moet gaan in Utrecht (kerkelijk)?

Harry: Een van mijn punten is dat er een Leerhuis moet blijven, een plek waar de bijbel opengaat en de taal van de bijbel gehoord wordt. Lastig – ik weet het –: op zoiets komen mensen niet zomaar af. Maar het moet ergens gebeuren. Een tweede ding is dat de kerk in alle wijken present moet blijven, desnoods een soort buurthuis: een plaats waar mensen elkaar ontmoeten. Het derde

is: aandacht voor de predikant als vertrouwensfiguur. Die de kerk (letterlijk) een gezicht geeft in de stad en die voor onbepaalde tijd aan die plek verbonden is. Zoals nu bijvoorbeeld het straatpastoraat doet."

Vraag: wat zijn je plannen voor na het emeritaat?

Harry: "Ik ga verhuizen naar Noordwijkerhout. Drie jaar geleden gescheiden, heb ik een nieuwe liefde gevonden. Ik trek bij haar in. Jorien is zelfstandig ondernemster in het jeugdwerk en heeft een stichting opgericht voor kwetsbare jongeren met een moeilijke jeugd: kinderen die zichzelf de grond in boren. Samen met haar vang ik in weekenden negen meiden op. Ik ben daar op eens de (enige) aanwezige man... een soort vaderfiguur. Zo participeer ik."

(Open) Domkerk zoekt vrijwilligers

De Domkerk is dringend op zoek naar vrijwilligers. Lijkt het je leuk om te werken bij de ontvangst, in het DomCafé of in de DomShop, als rondleider of hulpkoster en ben je minimaal een dagdeel beschikbaar per twee weken? Hartelijk welkom om de meer dan 400.000 bezoekers per jaar te ontvangen. Voor meer informatie en voor een oriënterend gesprek kun je je melden bij secretariaat@domkerk.nl of via 030-2310 403.

Alzheimer-café in woonzorgcentrum

Op 7 november is er weer Alzheimer-café, ditmaal in Voorhoeve Woonzorgcentrum aan het Trumanplein. Thema is: Levensende bij dementie.

Levensende bij dementie is geen makkelijk onderwerp. Wie niet meer wilsbekwaam is, kan een eerder opgesteld euthanasieverzoek meestal niet meer bevestigen. Dat maakt euthanasie in veel gevallen moeizaam.

Op deze avond geeft een voorlichter van de NVVE (Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie) informatie over onder ander het belang van de wilsverklaring, het belang van vroegdiagnostiek, wils(on)bekwaamheid en de dilemma's voor patiënt, arts en naasten. Huisarts Wietze Eizenga zal ook aanwezig zijn om uitleg te geven over de rol van de huisarts. Gespreksleider is Marijke de Jonge, case-manager bij AxionContinu Utrecht.

De avond begint om 19.30 uur, de zaal is open vanaf 19.00 uur. Tot 21.30 uur is er tijd om na te praten met een drankje.

Wie gebruik wenst te maken van de DomstadPlusBus van U Centraal (retour 3,50 euro) kan zich opgeven dagelijks tussen 12.00 en 14.00 uur, minimaal een werkdag van tevoren, via telefoonnummer: 030-236 1793. De bijeenkomsten worden georganiseerd door Alzheimer Nederland afdeling Stad Utrecht in samenwerking met AxionContinu, Careyn, U Centraal en het Bartholomeüs Gasthuis. Vrijwilligers en professionals werken al tien jaar samen om met veel liefde het Alzheimer-café te organiseren voor iedereen die behoefte heeft aan het delen van zijn/haar verhaal, meer informatie wil of vragen heeft voor een expert.

Kamerskoor herdenkt eind Wereldoorlog

In Doorn, een eeuw geleden de verblijfplaats van Keizer Wilhelm, geeft het Monteverdi Kamerskoor Utrecht op 11 november een concert met de titel 'To End All Wars'. Hiermee wordt honderd jaar na het einde van de Eerste Wereldoorlog al zingend in de Maartenskerk een pleidooi gevoerd om nooit meer oorlog te voeren.

Het Monteverdi Kamerskoor Utrecht staat onder leiding van Wouter Verhage. Medewerking aan het concert in Doorn, dat om 16.00 uur begint, wordt verleend door de Konrad Kosselck Big Band en Ellen ten Damme.

Dit zelfde concert, met andere solisten, is een dag eerder in het Vredespaleis in Den Haag. Meer informatie op de website van het Monteverdi Kamerskoor (.nl)

Zin in wat leuks op zondagmiddag? Word actief bij De Haven op Kanaleneiland!

Vraag jij je ook wel eens af wat je zou kunnen doen op zondagmiddag in de kerk? En heb je altijd al willen ervaren hoe het is om kerk te zijn in een levendige en boeiende wijk als Kanaleneiland? Kom dan een keertje langs bij De Haven, een pioniersplek van de Protestantse Kerk. Elke zondagmiddag komt De Haven samen in 'Bij Bosshardt', het buurthuis van het Leger des Heils. We starten om 15.30 uur met het Koffiehuis, waar buurtbewoners bijkletsen en kinderen zich vermaken met de sjoelbak. Om 16.30 uur starten we met de samenkomst. Tot slot eten we met elkaar, iedereen brengt dan wat mee. Uitzondering is de eerste zondag van de maand. Dan hebben we de Havenmaaltijd, een driegangendiner voor en met buurtbewoners.

De Havengemeenschap groeit, tegelijkertijd vertrekt de komende tijd een aantal actieve Havenaren. We zoeken daarom mensen die het leuk vinden om mee te helpen. Wonen in Kanaleneiland is daarvoor niet nodig. Lijkt het je bijvoorbeeld leuk om met mensen uit de wijk de Bijbel te lezen? Houd je juist van koken of creëer jij gezelligheid met koffie en een goed gesprek? Kom dan vooral een keertje langs! Kijk op onze website voor een aantal concrete 'vacatures': www.dehaven-kanaleneiland.nl/vacatures of stuur een mailtje naar info@dehaven-kanaleneiland.nl. Natuurlijk staat de deur ook open om gewoon eens te komen kijken. Woon je in de wijk of ken je iemand die daar woont en de Haven nog niet kent, kom gerust langs of vertel het door!

Wilma Wolswinkel

Utrecht Lezing over iconen

De derde Utrecht Lezing van dit seizoen is op 28 november. Chiel Egberts neemt zijn toehoorders in Hof van Transwijk die middag mee naar 'iconen in de decembermaand'.

Iconen en vooral kersticonen spelen een belangrijke rol in het Oosters-orthodoxe geloof. Het zijn afbeeldingen van Christus en zijn geboorte, Maria en de heiligen, maar ook andere scènes uit de bijbel en andere bronnen. De Oosters-orthodoxe traditie ziet een icoon als venster naar de eeuwigheid. De muren in de Roemeense kerken zijn bedekt met sprookjesachtige iconen en zijn één groot visueel spektakel. In Athos (Griekenland) worden ze al duizend jaar door monniken geschilderd.

Chiel Egberts is orthopedagoog, werkte met gehandicapten in het Roemenië van Ceaușescu en is iconendeskundige. De voordracht van Chiel Egberts begint die woensdagmiddag om half drie; om twee uur is de zaal open.

Kerst in het Julianapark

Het is inmiddels een mooie Zuilen traditie, en dit jaar voor de vijfde keer: Kerst in het Julianapark.

Op zaterdag 15 en zondag 16 december wordt het Julianapark omgetoverd tot een prachtig openluchttheater.

Tweeduizend bezoekers kunnen het Zuilense kerstverhaal meemaken. De voorbereidingen zijn inmiddels begonnen en de organisatoren hopen weer zo'n 250 vrijwilligers uit Zuilen en omstreken te vinden. Deze vrijwilligers werken letterlijk voor en achter de schermen, zowel in de voorbereiding als op de dagen zelf: publieksbegeleiders, medewerkers catering, op- en afbouwers en uiteraard acteurs waaronder een echte baby Jezus!

Kerst in het Julianapark is een initiatief van en wordt gedragen door bewoners uit Zuilen en omstreken. Meer informatie is te vinden op: www.kerstinhethulianapark.nl.

Domkerkdialoog in kader Week van de Dialoog

Het thema van de Domkerkdialoog op maandag 5 november is: 'Elkaar zien'. Wat gebeurt er als we elkaar zien? Hoe worden we gezien en hoe zien we de ander? Op maandagmiddag 5 november van 14.00 tot 16.30 uur staan dialoogtafels klaar in de sacristie. Na een korte introductie luisteren we naar elkaars ervaringen, dromen we met het oog op de toekomst en brengen we nieuwe mogelijkheden onder woorden. Een dialoogtafel is een plaats waar zes tot acht personen met elkaar in gesprek gaan. Een dialoogbegeleider begeleidt het gesprek en zorgt er voor dat er naar elkaar geluisterd wordt en dat iedereen aan bod komt. In een dialoog overtuig je de ander niet van je eigen standpunten, maar luister je naar elkaars ervaringen. Een dialoog duurt ongeveer twee uur. Informatie: Suzanne Holsappel, suzanneholsappel@kpnplanet.nl, 06-4589 0195.

Een moment van ontroering

In klanken geloven (6, slot)

Welke werking gaat anno Domini 2018 (bijna 2019) eeuw nog uit van zingen op je geloof? Kun je zingen van geestelijke liederen los van het christelijke geloof beleven? Welke geestelijke liederen inspireren je? Wat beleef je bij het zingen ervan? Gastcolumnisten gingen dit kalenderjaar op deze en andere vragen in, in de tweemaandelijks serie 'In klanken... geloven'. Arnold Rietveld, initiatiefnemer van deze reeks beleevingsverhalen, sluit deze met zijn bijdrage af. Achtereenvolgens kwamen vóór hem aan het woord: Ella Schoonhoven, Anneke van Steenwijk, Elly Bakker, de zanggroep van de Wilhelminakerk en Peter van der Ros.

Arnold Rietveld

Tijdens een traditionele Evensong zing ik het Magnificat en Nunc Dimittis. Ik ervaar elke keer een moment van ontroering als de mannenstemmen het Nunc Dimittis inzetten met de woorden: 'Lord, now lettest thou thy servant depart in peace'. Meestal opent dat in unisono en dan gaat het over in schitterende harmonieën. Het is ook vaak het moment dat de tenor zo vrij als een zwaluw opstijgt en fraaie lijnen in de blauwe hemel maakt. Dit is het moment dat mij het dierbaarst is.

Nunc Dimittis betekent: "Laat nu uw dienaar gaan". Dit is een hymne die Simeon heeft uitgesproken toen hij Jezus en zijn ouders in de tempel ontmoette. Nadat hij de Messias had gezien vroeg de oude Simeon aan God om in vrede te mogen sterven. In de Anglicaanse kerk is het een gebruik om het Nunc Dimittis te zingen als de kist door de dragers in processie weggedragen wordt. Ik heb gezongen in uitvaartdiensten van trouwe leden van de Engelse gemeente in Utrecht en bij het wegdragen van de kist probeer ik mijn eigen emoties te verdringen en mij op de muziek te concentreren. Je zoekt dan naar de juiste balans tussen gevoel en techniek.

Traditie

In Klanken Geloven betekent voor mij dat ik actiever aan de dienst deelneem dan alleen maar vanuit de kerkbanken. Ik heb een actief aandeel in de liturgie van de dienst en draag daarmee uit dat ik de traditie van gezongen diensten in ere wil houden. Als twintiger droomde ik ervan dat ik Engelse hymnes en anthems zou zingen en meer dan 25 jaar later zing ik die mooie kerkmuziek nog steeds. Ik weet nog dat ik – zoals zovelen – de begrafenis van Prinses Diana in Westminster Abbey op tv volgde en onder de indruk was van John Tavener's *Song for Athene*. Nog

cumenisch ingesteld. Ik ben soms voor korte of langere tijd verbonden geweest aan het koor van bijvoorbeeld de Oud Katholieke kerk om gregoriaans te zingen en met de cantorij van de baptistengemeente Silo om Nederlandse kerkliederen te zingen.

Een echte gemeenschap van koorleden zijn mensen die je welkijks soms vaker ziet en spreekt dan bijvoorbeeld je eigen zus of moeder. Zij zijn in bepaalde opzichten je spirituele familie. Niets menselijks is ook die spirituele familie vreemd. Met sommige leden heb je door de jaren een sterke band ontwikkeld en met anderen weer niet. Als je een klik hebt met iemand dan kan die ander een soort surrogaatfamilielid zijn. Je kunt voor anderen openstaan als ware het je broer of je zus. Je maakt samen de cyclus van het kerkelijk jaar mee met alle emoties die dat kan oproepen. Rond Kerst en Pasen heb je een snellere opeenvolging van diensten waar je samen soms diep moet gaan.

Confronterend

Onderdeel zijn van zo'n gemeenschap kan soms ook heel confronterend zijn. Je maakt elkaar mee in tijden van diepte- en hoogtepunten. Niet zo lang geleden vertelde een koorlid over de zelfmoord van een familielid. Dat is zó gruwelijk om te horen dat jij je oren zou willen sluiten, terwijl de ander dat luisterend oor juist nodig heeft.

Het is heel wisselend hoe geloofsgemeenschappen gestalte geven aan het gemeenschappelijke tijdens de koorrepetities. In de ene kerk leest de dirigent een gebed uit het gebedenboek voor; terwijl de andere kerk de individuele leden van het koor aan het woord laat om iets of iemand in gedachten te nemen en daarvoor de kaars te ontsteken. Bij weer een andere kerk, maar

* Het koor van de Engelse kerk (foto David Philips).

geen jaar later zong ik dat lied zelf mee, tijdens een korenfestival voor de Anglicaanse kerkkoren van de Benelux in de Anglicaanse kerk te Leper. Dan werd er een dirigent overgevlogen uit Engeland. Ik weet nog dat hij na de repetitie zei dat de verzamelde koren dat mooier uitgevoerd hadden dan het koor van Westminster Abbey. Maar daarna hebben wij het nooit meer zo mooi gezongen als toen.

Kameraadschap

In Klanken Geloven betekent ook dat ik deel uitmaak van een gemeenschap. Nu is dat wel eens moeilijk als je lid bent van meer

dan één koor tegelijk, want je kunt je niet in dezelfde mate aan elke gemeenschap verbinden. Ik geniet van de kameraadschap om met andere mensen te zingen. Je bent verbonden door de liefde voor de muziek of voor een bepaalde liturgie. Ik ben ook oe-

ook in veel seculiere koren ligt het accent op de pauze en de gezelligheid met elkaar onder het genot van een kopje koffie en een koekje. Het sociale contact is belangrijk, maar de hoofdmoot blijft wel de muziek. Na tien minuten of een kwartier is de pauze soms

* Arnold Rietveld: "...Als bij de Bach-cantate het koor, orkest en de solisten samenkomen in de generale repetitie dan kan ik genieten als een surfer die probeert te surfen op de golven van de muziek"...

al afgelopen want er moet nog zoveel gerepeteerd worden.

Schoonheid

Ik zie zingen ook als een prestatie. Ik ben geen sportief type maar – zolang ik nog gezond ben – ik oefen mijn passie voor zingen zo vaak uit dat het bijna een sport is. Ik laat mij graag uitdagen om in zo kort mogelijke tijd een nieuw stuk en mijn eigen partij in te studeren. Wat dat betreft is het bij mij Carpe Diem ('pluk de dag') en niet Memento Mori ('gedenk te sterven'). Er blijft altijd een hang naar nieuwe muziekstukken

* Pauzemoment met de Schola Davidica (foto Dick van Dijk).

waarin zich soms een 'goddelijke' schoonheid kan openbaren. Als bij de Bach-cantate het koor, orkest en de solisten samenkomen in de generale repetitie dan kan ik genieten als een surfer die probeert te surfen op de golven van de muziek. Bij de Schola Davidica ben ik ook in aanraking gekomen met werken van 21ste-eeuwse componisten die nieuw voor mij waren en voor mij een openbaring waren zoals koorwerken van Peter Vasks en Eric Whitacre.

Bij het wegdragen van de kist probeer ik mijn eigen emoties te verdringen en mij op de muziek te concentreren. Je zoekt dan naar de juiste balans tussen gevoel en techniek.

“Wat fijn... Mobach is terug in het centrum van Utrecht!”

Lia Reedijk

Sinds ongeveer een half jaar biedt de DomShop een collectie Mobach keramiek aan voor de verkoop. Er is een vitrine met steeds weer ander aardewerk van dit gerenommeerde Utrechtse bedrijf. Er zijn vazen van ruim honderd jaar oud, vintage uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw en mooie lusterpotjes uit deze eeuw. Eigenlijk kun je wel zeggen dat er keramiek staat uit de hele periode.

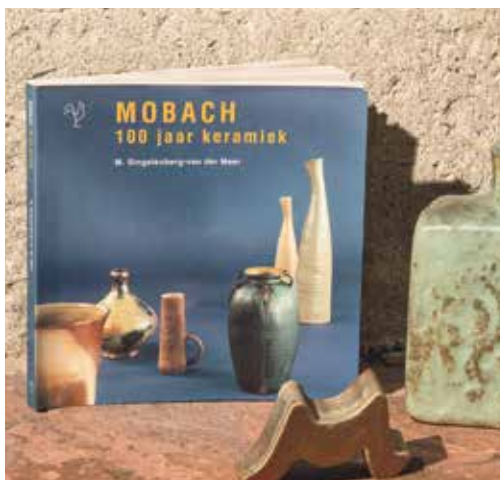
Bij bezoekers heeft dat veel enthousiaste reacties opgeroepen. Sinds de Mobach-winkel aan de Choorstraat werd gesloten, dachten veel mensen dat Mobach net als zoveel andere keramiekbedrijven ermee had moeten ophouden. Maar niets is minder waar: de pottenbakkerij Mobach keramiek is nog steeds gevestigd aan de Kanaalweg in het gebouw dat Klaas Mobach in 1913 heeft laten bouwen.

En nu is er dus weer een mooi verkooppunt van Mobach keramiek uit de periode van 1910 tot 2010 in het centrum van de stad. De collectie heeft een snel wisselend aanbod van vooral handgedraaide en bijzonder geglazuurde vazen die allemaal net iets anders zijn door kleurstelling en manier van draaien.

Wisselend aanbod

Het is een waardevolle aanvulling op het toch al uitgebreide en mooie assortiment van de museum-/boekwinkel in de Domkerk.

De medewerkers van de DomShop dateren de vazen zo precies mogelijk aan de hand van de merkstempels en de handtekeningen van verschillende pottenbakkers zoals Joke Stroes

©Foto's Wim van der Ende fotografie.

en Piet Knepper. De DomShop is geopend tijdens de openingsuren van de Domkerk en wordt gerund door een twintigtal vrijwilligers.

De opbrengst van de winkel is bestemd voor het restauratiefonds van de Domkerk.

Auteur is betrokken bij de DomShop.

* Het koor van de oratoriumvereniging KOV Utrecht (eigen foto).

Felix Dupuis

De Koninklijke Oratorium Vereniging Utrecht, bij velen nog bekend als 'Kerkgezang' bestaat in november 165 jaar. Dit feit wordt op zaterdag 10 november gevierd

met een groots en feestelijk concert in de Jacobikerk.

Samen met het Christelijk Oratoriumkoor Woerden, het Nederlands Begeleidingsorkest, een organist en vier solisten wordt Händel's 'Judas Maccabaeus' uit-

Jubileumconcert KOV Utrecht

gevoerd. Dat alles staat onder leiding van KOV's vaste dirigent Arthur Koopman. Bovendien komt musicoloog Leo Samama een inleiding verzorgen. Hij vertelt over de achtergronden van een van Händel's meest geliefde oratoria.

Judas Maccabaeus gaat over de strijd die werd geleverd tegen overheersers van het Joodse volk. Het belangrijkste wapenfeit van "de Maccabeeën" was de verovering en reiniging van de tempel in het jaar 164 vóór Christus, een gebeurtenis die nog jaarlijks in het Chanoeka-feest wordt herdacht.

Bezoekers van het concert ontvangen het speciaal voor dit jubileum geschreven boekje over de geschiedenis van KOV Utrecht, een van de oudste koren van de stad.

Zaterdag 10 november is de liefhebber van koormuziek van harte welkom in de Jacobikerk, St Jacobsstraat 171. Het concert begint om 20.00 uur. Kaarten zijn verkrijgbaar via de website www.kovutrecht.nl of (voor zover nog voorradig) op 10 november aan de zaal.

Auteur is lid van de concertcommissie bij KOV Utrecht.

(ingezonden mededeling)

Nieuwe bankrekening voor Kerkbalans

Vanaf 1 november geldt een nieuw bankrekening voor de Kerkbalans-bijdragen. Bankrekening NL21 FVLB 0699 5436 57 bij Van Lanschot gaat vervallen, omdat deze bank gaat stoppen met haar dienstverlening aan kerken. Hiervoor in de plaats komt de nieuwe bankrekening **NL55 RABO 0373 7304 62**, ten name van Protestantse Gemeente Utrecht. Wat dit voor u betekent, hangt af van uw betaalwijze:

1. Automatische incasso.

Dit is en blijft de makkelijkste manier om uw Kerkbalans-bijdragen te betalen. U hoeft niets te doen. Vanaf november incasseert de PGU uw bijdragen vanaf de nieuwe bankrekening.

2. Eigen (periodieke) betaling.

Als u uw bijdrage zelf betaalt via internet bankieren, dan graag vanaf 1 november het nieuwe bankrekeningnummer gebruiken. Overschrijvingen naar de oude rekening worden nog gedurende een jaar doorgestuurd naar de nieuwe bankrekening. Maar wij adviseren u om na 1 november uw betalingen direct aan te passen of bij de Actie Kerkbalans 2019 te kiezen voor automatische incasso.

3. Acceptgiro.

Acceptgiro-formulieren met het oude rekeningnummer kunnen vanaf november niet meer worden gebruikt. Daarom versturen wij acceptgiro's van oktober

wat later dan normaal, namelijk rond 1 november en dan met het nieuwe rekeningnummer. Acceptgiro's gaan in de toekomst helemaal vervallen en zijn duur om te verwerken. U doet ons een groot plezier als u bij de Actie Kerkbalans 2019 kiest voor betaling via automatische incasso.

Meer informatie over bijdragen via Kerkbalans vindt u op www.pgu.nu/kerkbalans en natuurlijk in de Kerkbalansbrief die u in januari ontvangt voor de Actie Kerkbalans 2019.

**Kerkbalans-bijdragen vanaf 1 november naar:
NL55 RABO 0373 7304 62**

Dak- en thuislozen hoofdrol in film

Onlangs is de film 'The Disciples' – een straatopera – in première gegaan op het Nederlands Film Festival in Utrecht. De hoofdpersonen in de film zijn de leden van dak- en thuislozenkoor 'De Straatklinders' van Straatpastoraat Amsterdam, een project van de Protestantse Diaconie in de hoofdstad.

Naast de moeilijkheden die tijdens het repetitieproces van de opera ontstonden, zien de leden van 'De Straatklinders' deze ervaring als een prachtig avontuur. Er ontstond grote solidariteit en de groep groeide dichter naar elkaar toe.

Hanna Wapenaar is straatpastor en in dienst van de Protestantse Diaconie en coördineert (groeps)activiteiten van het Straatpastoraat. Samen delen ze verhalen en werken ze aan verbindingen tussen mensen met en zonder een thuis. 'Het is belangrijk voor dak- en thuislozen dat zij gezien en gehoord worden. De film laat niet alleen het verhaal van dak- en thuislozen zien maar ook wordt er gespeeld met de stereotypen en de veroordeling van mensen die ander gedrag vertonen dan wat de samenleving 'normaal' vindt. Ik hoop dat deze film bijdraagt aan meer interesse en begrip voor mensen die bekend zijn met het leven op straat.'

'The Disciples' – een straatopera – is geproduceerd door DOXY in co-productie met KRO-NCRV. De muziek is gecomponeerd door Boudewijn Tarensken en Ramón Gieling schreef het libretto voor de opera. De film zal vanaf 13 december te zien zijn in de Nederlandse bioscopen.

Parochiebezoek aan expositie 'Relieken'

Op donderdag 22 november om 10.30 uur bieden de samenwerkende katholieke parochies van Utrecht de mogelijkheid om deel te nemen aan een groepsbezoek aan de expositie Relieken in Museum Catharijneconvent.

De tentoonstelling toont vaak al eeuwenoude relieken uit diverse religieuze tradities en onderzoekt wat de kracht ervan is voor mensen. Waarom reizen mensen duizenden kilometers om een heilig voorwerp te bezoeken en eer te bewijzen? Waarom worden ze generatie op generatie gekoesterd? Aansluitend aan de rondleiding is verder bezoek aan Catharijne Convent mogelijk. Deelname maximaal vijftien, minimaal tien personen. Kosten: zes euro, inclusief koffie/thee (vanaf 10.00 uur). Opgave is vereist: secretariaat@katholiekutrecht.nl of 030-2546 147, uiterlijk tot 13 november 12.00 uur.

Iranese muziek in Wilhelminakerk

Op zondag 18 november zal, in het kader van de serie benefietconcerten, het Ensemble Shandiz optreden met 'Iranian Folk Songs – Iranian Old Songs'.

Shandiz is in 2001 opgericht door Mehrnaz Salehi en Hamid Tabatabaei, beiden uit Iran afkomstig. Er zijn sindsdien verschillende bezettingen geweest maar de laatste jaren bestaat het ensemble uit: Mehrnaz Salehi (zang), Imre Keblušek (cello) en Hamid Tabatabaei (piano, composities en arrangementen). Steeds vaker speelt ook Angela Skala (viool) mee. Het gezelschap maakt muziek die haar wortels in de Iranese cultuur heeft maar door Tabatabaei volgens de klassieke westerse traditie is bewerkt. Zo heeft hij Iranese volksliederen en populaire liederen uit de eerste helft van de vorige eeuw gearrangeerd maar hij componeert zelf ook. Onder meer heeft hij gedichten van de Iranese dichters Forough Farrokhzad, M. Sereshk en Omar Khayyām op muziek gezet. Alle liederen van Shandiz worden in het Perzisch gezongen maar zijn zo sfeervol en hebben zoveel zeggingskracht dat kennis van het Perzisch niet nodig is om ervan te kunnen genieten. Het is poëtische en betoverende muziek waarin liefde en verdriet indringend weerklinken. Shandiz heeft vier cd's opgenomen. Zij hebben meegewerkt aan diverse radio- en televisieprogramma's.

* Saxofoonkwintet Calabres speelde vorige maand in de Wilhelminakerk.

Voor het programma op 18 november speelt Shandiz twee cycli van liederen uit Iran, door Hamid Tabatabaei gearrangeerd. De Folk Songs, waarvan sommige eeuwenoud zijn, stammen uit alle windstreken van het land en worden gezongen in de daarbij horende talen en dialecten: Perzisch, Koerdi, Gilaki, Lori, Mazandarani en Turki. Van de meeste liederen zijn noch de componisten noch de tekstschrijvers bekend. Liefde, verlangen en verdriet zijn de belangrijkste thema's. De Old Songs vormen een collectie van liederen die in de periode 1900 tot 1950 populair waren in Iran. Ook veel jongere Iraniërs kennen ze. Enkele van de liederen zijn geschreven door Sheyda en Aref, destijds pioniers op het gebied van tekstschrijven. Behalve de eerdergenoemde thema's spelen ook verzet en opstandigheid een rol. Het concert op 18 november begint om 16.00 uur en duurt ongeveer een uur. Na afloop kunt u nog even napraten bij een drankje. De toegang is vrij. Een vrijwillige gift bij de uitgang is zeer welkom voor onderhoud van kerk en kerkgebouw.

Opbouw van christelijke gemeenschappen in Bangladesh

DIACONAAT WERELDWIJD

ZWO staat voor verbondenheid wereldwijd. Ook deze maand kijken we in Kerk in de Stad over de grens. U leest over een bijzondere kerkgemeenschap in Bangladesh die gesteund wordt door de gemeente rond de Jacobikerker, en Tom Kolsters van Kerk in Actie geeft een impressie van de recente activiteiten ten bate van de bevolking van het rampgebied op Sulawesi

Adriaan Jansen

Christenen die vroeger moslim waren, hebben het niet gemakkelijk in Bangladesh. Ze vinden rust en vrede in het christelijk geloof, maar ervaren ook weerstand van familie, vrienden en gevestigde kerken. Ze voelen zich niet altijd thuis in de bestaande Bengaalse kerken. De organisatie Isa-e Church Bangladesh ondersteunt deze christenen daarom bij het opbouwen en vormen van eigen gemeentes en geloofsvormen: tussen kerk

en moskee in. Samen met Kerk in Actie steunen de Jacobikerker en de stedelijke ZWO-commissie het werk van deze organisatie.

Het Evangelie staat centraal op een manier die past bij de cultuur en tradities van deze christenen. In de erediensten zijn daarom veel islamitische vormen te vinden. De gemeenteleden zitten bijvoorbeeld vaak op de grond, bidden met open handen. Om deze zelfde reden heeft de organisatie een Bijbel geschreven

waarin Sanskriet-woorden vervangen zijn door Arabische woorden. Zo zijn de bijbelverhalen ook voor mensen met een islamitische achtergrond herkenbaar. Isa-e Church stimuleert deze jonge kerken om ook maatschappelijk actief te zijn in hun eigen samenleving.

Weerstand

Tekenend voor de weerstand die ex-moslims ervaren is de persoonlijke ervaring van Mabud Chowdhury, directeur van Isa-e. "Ik accepteerde Jezus als mijn

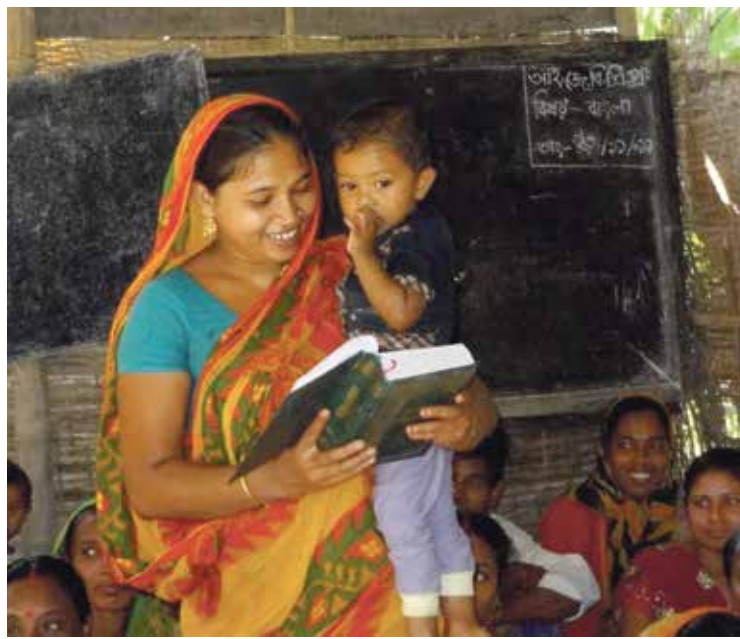
Verlosser op 12 januari 1985. Ik wilde christenen tot de islam bekeren, maar uiteindelijk werd ik zelf door God gegrepen. Toen ik mensen over Jezus wilde vertellen werd ik door mijn familie verstoet, door mijn collega's vernederd en door mijn vrienden verlaten. Ik was zo eenzaam, ik had alleen God om iets mee te delen." Na jaren van weerstand en overdenking kwam Chowdhury met het fundament van de Isa-e Church.

Achtergrond

Mabud: "Toen besepte ik dat christenen die eerst hindoe geweest zijn, hun culturele achtergrond kunnen vasthouden. Waarom is dit niet mogelijk voor moslims? Waarom kunnen wij, als ex-moslims niet onze tradities en cultuur aanhouden en zo mee blijven doen binnen de hoofdstroom van onze maatschappij? Ik voelde mij geroepen om hiervoor te gaan strijden."

Sindsdien is de kerk gegroeid naar zo'n 5.000 leden in het arme en islamitische Bangladesh. Met de hulp vanuit de Jacobikerker en de Utrechtse stedelijke ZWO-commissie creëert de Isa-e Church een veilige haven voor Isai, zoals Christenen in deze kerk zich noemen, en blijven ze cultureel betrokken in de maatschappij.

Auteur is lid van de ZWO-commissie Jacobikerker.

* Nieuwe generatie christenen in Bangladesh... (foto Isa-e Church).

ACTIE VOOR SLACHTOFFERS TSUNAMI SULAWESI

Achter de schermen van Giro555

Tom Kolsters

"Vrijdag 28 september wordt Sulawesi getroffen door aardbevingen en een tsunami. Ik zie een filmpje van een man op een dak. En beneden hem ging gewoon verder. Het leek een normale dag. Die man zag de enorme golven aan komen en riep tegen een paar mensen op straat: 'Kom naar boven!' Maar ze hoorden hem niet. En dan zie je de straat verzwoegen worden door water. Dat maakt stil. Terwijl het daar een enorme herrie moet zijn geweest. En de beelden

bleven komen. De getallen bleven stegen. En ze stijgen nog steeds. Tweeduizend doden. Vijfduizend vermisten. Maar dat getal kan nog veel hoger uitkomen."

Dat schrijft Kerk in Actie-consulent Elise Kant daags na de ramp op Sulawesi. Dat Kerk in Actie in actie komt, is direct duidelijk. We hebben veel projecten en partners in Indonesië. Al snel blijkt dat de omvang van de ramp zodanig is en het besluit valt tot een landelijke Giro555-actie. Bij uitzonderlijke rampen slaan de 11 samenwerkende hulporganisaties de handen ineen onder de naam Giro555. Giro555 werkt daarbij

samen met Nederlandse omroepen, zenders en andere media, en vraagt heel Nederland om zich aan te sluiten. Want samen redden we meer levens.

Actievoorzitter

Het bijzondere voor ons deze keer is dat Kerk in Actie actievoorzitter is. Het is dinsdagochtend en ik loop de grote vergaderzaal van de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk binnen. Het is omgebouwd tot het zenuwcentrum van Giro555. Fondsenwervers, noodhulp-coördinatoren en communicatieadviseurs van de deelnemende organisaties zijn in Utrecht om samen te werken, samen teksten te schrijven en samen actie te voeren. Om in 10 dagen tijd heel Nederland in actie te brengen. We werken toe naar een landelijke actiedag in Hilversum. Elke dag wordt het een stukje concreter.

Psalm zingen

Temidden van alle gekte en drukte ontstaat het idee om zondag een psalm te zingen. We delen het met de kerken. De mailtjes van deelnemende kerken stromen binnen. Uiteindelijk blijkt dat honderden kerken het lied zingen. Kerk in Actie-consulent Elise Kant schrijft daarover het vol-

gende: "Zingen is geen toverstaf. Kritische mensen zeggen tegen ons: 'Hoe kun je dat nou verzinnen, dat helpt toch niet?' Maar uit de overweldigende hoeveelheid reacties begrijpen we dat het wel werkt. Niet als een gebedje naar een grote tovenaars. Nee, als een moment waarop je kan ervaren hoe het is om onderdeel te zijn van de wereldwijde kerk. Waar even de stilte is om binnen te laten komen hoe erg het is als zoveel mensen het leven laten, alles verliezen. En te ervaren dat we allen leden van één lichaam zijn. En waar kracht gevonden wordt om ieder op eigen manier te helpen. Met gebed, met geld, met acties."

Het is woensdag 10 oktober. De nationale actiedag vindt plaats. Naast de belvloer in Hilversum zijn er nog andere belvloeren waar ik er een van mag leiden. Het zijn grotendeels de vrijwilligers uit de kerken die zich hiervoor hebben aangemeld. Wat een energie geeft dit om ook op deze manier te mogen werken aan het Koninkrijk van God. Het resultaat is dan ook iets om dankbaar voor te zijn: ruim elf miljoen euro maken we bekend bij het televisieprogramma Pauw. Wat een voorrecht om voor de kerk te mogen werken.

Auteur is Kerk in Actie-consulent regio Utrecht.

* De recente campagneposter van Giro555.

Piet Warners

“Zaterdag is er een heel bijzonder concert in de Pieterskerk”, zei Hans Mudde, klasgenoot op het Christelijk Gymnasium te Utrecht. Het was in 1957 of daaromtrent. Een concert georganiseerd door zijn vader Willem Mudde. Deze herinnering kwam bij mij spontaan naar boven bij het lezen van de handelseditie van het proefschrift van Domorganist Jan Hage. Ik weet het niet zeker maar het zal een uitvoering geweest zijn door het Utrechts Motet Gezelschap, door Hage het elitekoor van Mudde genoemd. En mijn herinnering suggereert dat het om een werk van de Duitse componist Pepping ging.

Pepping was met onder anderen Distler een van belangrijkste componisten van de kerkmuzikale vernieuwingsbeweging (KMVB) die in het lutherse Duitsland in de jaren dertig van de vorige eeuw ontstond met als doel de kerkmuziek een heel eigen plaats in de eredienst te geven, waarbij ook een leidende functie werd beoogd binnen de ontwikkeling van de muziek als zodanig. Daarbij was het uitgangspunt de wijze waarop Luther met muziek bezig was.

Hage noemt zijn boek een thematische biografie, waarbij de biografische gegevens ten dienste staan van de beantwoording van de vraag naar de positie van Willem Mudde in de kerkmuziek van de twintigste eeuw (pagina 23).

Bronnenonderzoek

Hage heeft veel bronnenonderzoek gedaan, waarvan veel voetnoten (gelukkig geen eindnoten!) getuigen. Vier hoofdthema's: 1 De invloed van Jan

EEN BOEK OVER WILLEM MUDDÉ (1909-1984)

Muziek als missie

Zwart (die veel betekend heeft voor de popularisering van kerkorgelmuziek; Mudde - leerling van Zwart, evenals Feike Asma en Cor Kee - trouwde kort na diens dood met een dochter van Jan Zwart). 2 De invloed van de KMVB, 3 Muddes activiteiten binnen de Nederlandse Lutherse kerk. 4 Zijn internationale activiteiten met daarbij ook zijn invloed op de hervormde kerk. Daarbij maakt hij heel duidelijk dat de Lutherse Mudde in Nederland dé exponent is geworden van de KMVB.

In feite is het tweede thema het belangrijkste gedeelte. De Duitse vernieuwingsbeweging waarvan de theoloog Oskar Söhngen de belangrijkste figuur is. Zijn invloed is op het denken en doen van Mudde van buitengewoon veel invloed, zozeer zelfs dat Hage - die stelt dat Mudde in Söhngen

na Zwart een tweede vaderfiguur vond - concludeert: “Gedurende zijn hele verdere leven heeft Mudde veelvuldig uiting gegeven aan zijn grote bewondering voor Söhngen wiens visie hij, naar het zich laat aanzien, blindelings volgde (pagina's 120 en 121).

Bagagedrager

Op de omslag van het boek staat een iconische foto, die dit illustreert: Söhngen bezoek in 1948 op uitnodiging van Mudde voor het eerst Nederland. Mudde draagt gediensig zijn koffer (pagina 17: de bagagedrager). Van belang in dit verband is dat Mudde via Söhngen in 1942 (!) drie maanden in Berlijn is geweest om een studiemester te volgen om zo doende van binnenuit kennis te nemen van de ontwikkeling binnen de KMVB. Ook gaf hij daar een orgelconcert. De KMVB is na de oorlog wel gekenschetst, ook door Mudde, als een verzetsbeweging. Hage onmythologiseert deze voorstelling van zaken overtuigend. Maar hij blijft voorzichtig in zijn beoordeling van Mudde op dit punt, die ook na de oorlog weinig hinder van zijn Duitse bezoek ondervond. Wellicht komt dat mede door zijn vrouw, die hem niet nog een keer wilde laten gaan en hem maande tot voorzichtigheid (pagina's 97, 118).

Het is denk ik te gemakkelijk vanuit onze riante positie nu te oordelen over iemands handelwijze, ingegeven door muzikale bevoegdheid (daardoor een soort naïviteit?) en niets anders, die ook niemand kwaad berokkend heeft. Overigens stelt de auteur op pagina 257 dat de KMVB slechts dankzij de isolatienistische politiek van het Derde

Rijk relatief succes had en dat haar bloei gebaseerd is op een drogbeeld. In de praktijk werd slechts een tijdgebonden esthetische mode gevolgd.” Dat is toch wat mager, gezien het feit dat Hage duidelijk maakt dat dankzij Mudde de beginselen van de KMVB grote opgang hebben gemaakt binnen de lutherse kerk en ver daar buiten.

Deelgenoot

Hoe dit ook zij - Hage's boek is een mooi stuk kerkgeschiedenis gezien van uit de praktijk der kerkmuziek. Lezende word ik deelgenoot van allerlei zaken die ik wel heb meegemaakt maar lang niet altijd kon duiden. Ik begrijp nu hoe een collega er bij kwam te zeggen dat de kerkmusicus van groter belang is dan de voorganger. Ik ben het daar niet helemaal mee eens, maar ik moet toegeven dat ik tegenwoordig als kerkgangeter na sommige diensten denk: gelukkig hadden we de muziek nog...

Binnen de lutherse kerk is de invloed van Mudde heel groot (geweest?). Maar dus ook ver daarbuiten, nationaal en internationaal. Op kerkmuzikaal terrein is er veel lutherse invloed in een calvinistische wereld binnengedrongen. Mudde kreeg niet voor niets in 1965 een eredoctoraat aan de Valparaiso University (Indiana, VS). Dat er in onze PKN-kerken een goede regeling voor de kerkmuziek bestaat, is voor een groot gedeelte aan zijn onvermoeibare ijver te danken. Het beeld dat voor ogen komt is dat van een gedreven, enthousiast mens, die veel bereikt heeft. Groot organisatietalent. Veel ar-

BOEKEN

tikelen geschreven. Uitgebreide correspondentie. Uitvoerend musicus en componist. In de conclusie lees ik dat Mudde ook een groot gevoel voor humor had (pagina 318). Helaas geeft de schrijver daar geen voorbeelden van. Dat is jammer want humor heeft toch altijd iets van zelfrelativering.

De Domorganist heeft in zeven jaar een groots werk verricht met dit promotieonderzoek. Eén ding is jammer: er staat niet een chronologisch overzicht van het leven van Mudde in het boek. Je moet ergens tussen de regels door lezen dat hij vele jaren (1946-1969) cantor-organist is geweest in de lutherse kerk aan de Hamburgerstraat, en zijn eigen 'elitekoor' had.

Het zou aanbeveling verdienen de beschrijving van dit muziekrijke leven in een wat gepopulariseerde versie ter beschikking te maken. Vooral tot lering en - als de humor een plaats krijgt - tot vermaak. En o ja: met enkele klasgenoten zijn we naar het concert in de Pieterskerk (zie begin) geweest. We vonden het bijzonder, maar of we de muziek toen ook mooi vonden? Er valt altijd wat te leren!

Naar aanleiding van: Jan Hage: Muziek als missie - een luthers geluid in een calvinistische wereld uitgegeven Koninklijke Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis; 332 pagina's tekst - totaal 378 pagina's. Prijs 45 euro, ISBN 978-906375-3986.

‘Uit de dagboeken’ van een stadgenoot

Ds Jan Robbers

Niet veel mensen zullen deze naam nog kennen: dr. Kornelis Heiko Miskotte. Hij is geboren in de Gildstraat en opgegroeid in de Kievitsdwarstraat. Regelmatig wordt Utrecht genoemd, omdat zijn vader nog woont in een verzorgingshuis aan het Wilhelminapark tot deze in 1939 overlijdt. Ook enkele Utrechtse woorden als hij schrijft over een voetbalwedstrijd: ‘Maar er wil geen ‘kooltie’ komen’.

Na het gymnasium studeerde hij aan de Universiteit van Utrecht theologie en werd predikant in Kortgene, vervolgens Meppel, Haarlem en Amsterdam, daarna kerkelijk hoogleraar in Leiden. Een prachtige, inhoudelijk sterke, biografie werd door Herman de Liagre Böhl geschreven onder de titel ‘Miskotte, theoloog in de branding (1894-1976)’, nog verkrijgbaar bij de Miskottestichting. Van weinig Nederlandse theologen van naam zijn dagboek-aantekeningen gepubliceerd en onder hen is nauwelijks iemand te vinden die zoveel jaren lang en zo uitvoerig zijn dagboeken bijhield als dr. K.H. Miskotte in

zijn Verzameld Werk is een volgend deel met geselecteerde en geannoteerde dagboek-aantekeningen verschenen als ‘Uit de dagboeken 5C’. Het gaat over de jaren 1938-1940: de laatste maanden van Miskottes predikantschap in Haarlem en de eerste Amsterdamse jaren in de Jordaan tot de Duitse inval in mei 1940.

* Prof. dr. K.H. Miskotte.

Joodse religie

Wat is er zo bijzonder, dat er door predikanten en theologen nog steeds studie gemaakt wordt van zijn boeken? Zijn aandacht voor de Joodse religie, zijn

ontvangst en herkenning van de theologie van Karl Barth (de dialectische theologie, die benadrukt dat er een tegenstelling bestaat tussen God en de mens. Ook: ‘Religion ist Unglaube’), de vraag om aandacht voor het Oude Testament, ook in de uitleg. Wat maakt dit deel zo boeiend naast de boeken die van hem in die jaren uitkomen: preken ‘De Vreemde vrijspraak’, ‘Het Gewone Leven’ naar aanleiding van Ruth en ‘Edda en Thora’, één van de weinige geschriften in die tijd, die de diepere wortels van het nationaalsocialisme zocht en bestreed door tekening van de tegenstelling van de Oud-Noordse/Germaanse en de Joodse Thora?

Ondanks die resultaten, schrijft Miskotte over zijn eigen predikantschap, zijn gevoel van te vergeefsheid in pastoraat en prediking in een samenleving die enerzijds gesecculariseerd wordt, en anderzijds nog wat vage trekken van religieuze gevoelens vertoont, over zijn eigen spanningen in geloof en aanvechting, van diepe twijfel aan zichzelf, dat hij tekort schiet, lui is, zijn talenten niet (kan) gebruiken; kortom zijn stress. Ook de hele politieke situatie van Europa volgt hij op de voet en klinkt door in

zijn aantekeningen. In dat alles klinkt vooral de mens Miskotte door.

Armenzorg

Van het vele dat hij aan de orde stelt een paar voorbeelden, die maar een zeer magere indruk geven: “Vergadering van de ‘Vrijwillige Armenverzorger’ in Pniël (Amsterdam). Zes miljoen per jaar wordt hier in de stad Amsterdam uitgedeeld! Staatsbedeling en gros en en détail, maar óf de staat moet gerechtigheid werken óf de kerk moet liefdadigheid bewijzen... Begint de armoede pas bij het niets hebben, of bij het niet hebben van wat 95 procent van het volk tot zijn recht, zijn geluk, tot de orde van het menswaardige (nu en hier) rekent?” Het gaat hem om die gerechtigheid van de overheid.

Ook een kwinkslag over de afhankelijkheid van de dominee, wanneer hij mag meerijden: “Dat wij die van de naaste leren ondergaan met vreugde; teken dat ook de uitdeler der verborgenheden van de bedeling leeft, zo laten we ons dan verwennen!” Maar meestal veel, veel serieuzer: “...Wij hebben veel schuld tegenover Israël”...

Als een ster is Hij verschenen

Arie Moolenaar

Advent. We leven er naar toe op weg naar Kerst. Deze periode kent bezinning en vreugdevol toeleven naar de Komst van de Heer. Dat betekent immers ook Advent: Aankomst! Bijzonder is dat er vier adventszondagen zijn. Ze hebben een eigen accent. Dat uit zich in liederen, gebeden en Bijbelgedeelten. Nu heeft André Troost een prachtige bundel uitgebracht om de komst van de Heer te vieren. Hierin heeft hij eigen liederen en verhalen opgenomen. Het eerste verhaal schiet al midden in de roos. “Ik heb een ster ontdekt. Een vallende ster. Dat is Jezus”. Hij gaat hierin op het feit van de dālende ster en de rijzende ster, die Jezus is. Daarna lezen we het prachtige lied: Als een ster is Hij verschenen (pagina 11). *Als een ster is Hij verschenen, / als een vlam van lange duur; / laat geen mens ter wereld menen: / heden slaat mijn laatste uur! / Soms, onzichtbaar, nooit verdwenen: licht van boven, hemels vuur.*

De bundel is geschreven voor jong en oud. Niet alleen komen er dus veel liederen in

Arie Moolenaar

“Ik geloof in de Heilige Geest”, dat zingen we of zeggen we als we in de kerk zijn. Ook: “God is één in wezen en drie in personen”. Maar wat bedoelen we dan? In een boeiend boek worden we aan de hand meegenomen met de vraag of de Heilige Geest dan ook een persoon genoemd kan worden. Dit wordt uitgewerkt in drie vragen : 1. Is de Heilige Geest een persoon? 2. Bepaalt dit dan zijn werk? 3. Wat betekent dit voor de christelijke gemeente en de geloofsbeleving? Het boek is in vier hoofdstukken verdeeld.

1. De Inleiding: Beschrijving van het begrip “persoon” en ‘geest’. Allereerst wordt in het woordenboek opgezocht wat een persoon is: “een persoon is een zelfstandig optredend menselijk of goddelijk wezen.”. Maar hoe zit dit dan met de Heilige Geest die toch ook uitgaat van de Vader en de Zoon? Is Hij

“een relatief zelfstandig optredend wezen met een eigen vermogen tot horen, spreken en handelen?” (pagina 20). 2. De persoon van de heilige Geest in de Bijbel. Kan dat wel? De Bijbel kent het begrip “persoon” niet. Is dit dan een gedachte vanuit de dogmatiek, de leer van de kerk? Maar het dogma is zowel vrucht van het Bijbelles als uitgangspunt daarvan. “Tussen Schrift en dogma bestaat een hermeneutische cirkel”. (21). Prachtig is dat aangegeven wordt dat het lezen van de Bijbel altijd beïnvloed wordt door een eigen positiekeuze. Je neemt immers je cultuur, je eigen achtergrond mee.

Ruach Adonai

Als je de Bijbel ter hand neemt dan is het duidelijk dat in het Oude Testament gesproken wordt over de Geest van de Heer: de Ruach Adonai, de levenskracht van God. De levenskracht van God wordt niet beschreven als een persoonlijk wezen dat zelfstandig naast God bestaat. Daarna wordt het Nieuwe Testament onder de loep genomen. Eerst worden de brieven van Paulus ter hand genomen, dan wat Lukas schrijft in zijn evangelie en in de Handelingen der apostelen, vervolgens de Johanneïsche geschriften.

Vanzelfsprekend valt hierin op, dat de keuze van bespreken wordt bepaald door wanneer de geschriften zijn geschreven. Het kan niet anders, dan dat er een ontwikkeling te zien is, een eigen invalshoek, zou je kunnen zeggen, of het leggen van accenten. Paulus schrijft brieven, gaat in op actuele vragen; hij ziet uit naar de eindtijd, ze wordt uitgestort op alle vlees (pagina's 31-33).; Lukas is een verhalenverteller (47), Johannes wil

zijn lezers overtuigen dat Jezus de zoon van God is, dat wil zeggen dat Jezus één is met God. Toegang tot de aardse Jezus kan door de Geest. De woorden van Jezus zijn geen historische constructie, ze zijn gemodelleerd en bedoeld voor de christenen van zijn tijd. De aardse Jezus spreekt de gemeente ook na Pasen aan en leidt die. De Geest is parakleet, dat is: de erbij geroepene; de helper, beschermer, openbaarder, verdediger en aanklager (pagina's 58-59). De conclusie van het lezen van de Bijbel is dan: de heilige Geest is de wezenlijk met God en Christus verbonden persoon die in de gelovigen woont en de wereld door lijden en tegenstand heen uitdrijft naar het eschaton (73).

De Theologie

3. De persoon van de heilige Geest in de theologische bezinning. Dat is de titel van het derde deel van het boek. Er wordt aan de hand van vele theologen nagegaan wat zij hebben gezegd over de persoon van de Heilige Geest. Hoe zijn zij in gesprek met de Bijbel, de traditie en de wereld waarin ze leven. Het kan niet anders dan dat er veel theologen worden behandeld, maar dat de keuze ook beperkt moet worden. De keuze van de vroege theologen is eenvoudig. Daarna is er veel aandacht voor de gereformeerde traditie, minder voor de lutherse. Idem minder voor R.K. theologen na de Reformatie. De meest recente theologen worden besproken: een rooms-katholiek (Schoonenberg), luthers (Pannenberg) en een gereformeerd (Moltmann). Laat u aan de hand meenemen in deze discussie. Het is enorm boeiend om te lezen hoe men nadenkt over het begrip persoon en de verhouding binnen de drie-eenheid. Kan dit wel en zo ja, hoe

dan wel? En indien niet, wat wil je dan zeggen (zie wat Berkhof schrijft). “De integriteit van Godspersoon zijn wordt aangetast als we daarnaast en daarbinnen over meerdere ‘personen’ spreken”(139). Bijzonder is wel dat in de conclusie duidelijk wordt gemaakt dat theologen in gesprek zijn: met de Bijbel, de traditie, zichzelf, de samenleving.

Zo treedt het eschatologisch element na de Middeleeuwen terug en krijgt dat in de twintigste eeuw opnieuw aandacht. Dit heeft mede te maken door de secularisering en het in inkrimpen van de kerken. Er is een sterkere nadruk in de twintigste eeuw op het verband tussen de persoon van de Heilige Geest en de geschiedenis. Het persoon zijn van de Geest krijgt minder profiel dan dat van Vader en Zoon. Men heeft moeite met de klassieke godsleer en zoekt naar andere omschrijvingen en verhoudingen.

De geloofsbeleving

4. De Geest onderscheiden. Identiteit en functie van de Heilige Geest. Het laatste deel is dogmatisch van aard. Daar wordt ingegaan op het onderscheiden van de Heilige Geest ten aanzien van de Vader en de Zoon; van de wereld en haar geschiedenis; van de mens en de werken in de mens.

Dit deel is wellicht het boeiendste. Zo wordt ingegaan op het persoonsbegrip: (a) een instantie die zelf kan horen en spreken en (b) pas in het horen en spreken zichzelf is (pagina 179). Kunnen we dit dan van God zeggen? Wij kunnen dus de ene God geen persoon noemen (pagina 186). Wat dan wel: “God is één leven in drie personen” (pagina 186). Ook wordt in de hoofdstuk ingegaan op het

werk van de Heilige Geest in de geschiedenis. Hij is de erbij geroepene; de Parakleet. De Geest is de Voleinder. Daarna lezen we over het werk van de Geest in de christelijke gemeente en in de mens. De Geest is degene die levend maakt. Hij doet dit in de toekomst en heden. Er ontstaat zo een eschatologische spanning. De Geest zorgt dat we dat kunnen volhouden.

Zo is er de spanning tussen reeds en nog-niet. Zo gaat Hij met ons om; de belofte, wordt aan ons hart gelegd. Het vraagt volharding: Hij is solidair met ons en de schepping door te zijn vanuit Gods toekomst. Leven uit de hoop: daadwerkelijke, fysieke en ervaren heling door de Geest. Er wordt ook ingegaan op de praktijk in de gemeente: doop, avondmaal, prediking, liturgie, pastoraat, catechese; de wijze waarop de Geest werkt in de mens als persoon.

In het voorwoord wordt aangegeven dat dit een boek is voor theologen, predikanten, kerkelijke werkers en geïnteresseerde gemeentelieden. Dit klopt volledig. We worden immers meegenomen door de Bijbel, en dat wat theologen in de loop de loop van de geschiedenis over de Heilige Geest hebben geschreven. Dat vraagt zorgvuldig en volhardend lezen, maar het levert een boeiende speurtocht op, die eindigt in een inspirerend hoofdstuk.

Laat u zich inspireren.

Naar aanleiding van: ‘De Geest onderscheiden’ – Willem Maarten Dekker en Andries Zoutendijk, Uitgave eind 2017, Boekencentrum, Utrecht, ISBN 978 90 239 5057 8, 208 pagina's, prijs € 24,99.

Geloof achterhaald?

Hans Wandel

Sommige mensen vinden dat het christelijk geloof helemaal achterhaald is. Dat ben ik niet met hen eens. De voorstelling van God als een oude man met een witte baard achter de wolken in de lucht is weliswaar inderdaad achterhaald in het luchtvaart- en ruimtevaarttijdperk. John A.T. Robinson heeft daar bijvoorbeeld over geschreven in zijn bekende boek ‘Eerlijk voor God’. Maar ikzelf ben van mening dat het in het christelijk geloof gaat om thema's als liefde, gerechtigheid, vrede, zonde, vergeving en redding. En dat zijn thema's met eeuwigheidswaarde. Vroeg of laat krijgt ieder een hiermee te maken. En daarom ga ik nog steeds naar de kerk.

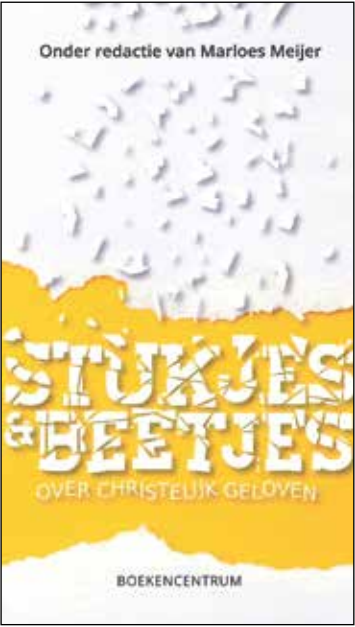
Deze thema's en andere thema's vormen de basis in het boek: 'Stukjes & Beetjes – over christelijk geloven'. Dit boek werd geschreven door zes predikanten van de Protestantse Kerk

van Nederland, onder redactie van één van hen, namelijk Marloes Meijer. Het boek is een introductie in het christelijk geloof en is bedoeld voor nieuwsgierige mensen die meer willen weten van het christelijk geloof. Maar ook voor mensen, die al langer op weg zijn, bevat dit boek voldoende stof om te overdenken. Verwacht evenwel geen uitgebreide, wetenschappelijke verhandelingen.

Facebook

De auteurs hebben wel voor een facebook-pagina gezorgd, zodat de lezer inzichten en ervaringen kan delen met andere lezers. En er kunnen ook gratis gespreksvragen en opdrachten worden gedownload. Dit laatste levert wel wat puzzelwerk op want je moet de gespreksvragen op de website in een winkelwagentje laden en bestellen zonder betaalverplichting. Vervolgens krijg je een e-mail toegestuurd met een link waarmee je de gespreksvragen kunt downloaden. Vergeet niet het document op te slaan. Maar dan heb je ook wat: 52 bladzijden vragen en opdrachten!

Eén van de auteurs, Marijke van Selm, karakteriseert in het over-

zicht van auteurs het geloof kort en krachtig: “Geloven helpt en de kerk is fijn.” Zij schreef uitgebreider over het geloof in het stukje ‘Geloven’. Vroeger was ze een beetje bang voor God.

Maar dat is ze nu niet meer. Haar geloof is gegroeid door wat ze meegemaakt heeft en door wat ze geleerd heeft over God en de Bijbel en over zichzelf. Een gespreksvraag uit het

gedownload document, die bij dit thema hoort, is bijvoorbeeld: “Sommige mensen geloven in God, anderen in buitenaards leven, weer anderen in liefde. Er zijn ook mensen die daar een combinatie van maken. Waar geloof jij in?”

En er is ook nog een schrijfo opdracht: “Schrijf het woord ‘Geloven’ in het midden van een vel papier. Schrijf daaromheen woorden die bij ‘Geloven’ horen. Dat mogen namen zijn, feiten, gevoelens of bijvoorbeeld stukjes van een songtekst...wat je maar wilt.” Marijke van Selm vertelt verder in haar stukje dat mensen in de Bijbel iets van God hebben ervaren. Over haar eigen ervaringen merkt ze op: “Soms ervaar ik iets door een droom, of een lied dat zomaar in mij begint te zingen.

Dan weet ik weer: er is iets tussen God en mij. Wij horen bij elkaar.” Ze besluit haar stukje met de vaststelling, dat ze haar hele leven mag gebruiken om naar God toe te groeien!

Naar aanleiding van: Stukjes en beetjes, Marloes Meijer (redactie), uitgever: Boekencentrum, ISBN: 9789023954798, 96 pagina's, prijs: € 9,99.

voor, die te lezen en te zingen zijn. Hiervoor vindt u op pagina 109 en verder aanwijzingen. Er zijn ook prachtige verhalen voor kinderen opgenomen, zoals het verhaal over de Tijdwinkel van Barabas, pagina 28 en verder. Daar wordt verteld over de winkel van Barabas, die zich bevindt tegenover de bakkerij van Simon en de smederij van Secharja. Barabas verkoopt tijd. Dat is niet goedkoop en je krijgt een doosje mee. Maar... naast de winkel is de timmermanswerkplaats van Jozef en Jezus speelt vaak in de schuur die tussen de winkel en de werkplaats staat. Nu wordt het dus echt spannend, want wat zal er over deze Jezus worden verteld? U begrijpt, dat ik verrast en verrukt al verschillende verhalen en liederen heb gelezen en Advent moet nog komen. Van harte aanbevelen! Kom, Heer Jezus, langverwachte / Heiland, Redder, maak ons vrij, / ver van elke dwanggedachte, / vrij, de langste nacht voorbij. / U schenkt vrede, vreugde, gratie, / rust waar angst ten hemel schreit - / hoopvol wachten alle naties; / morgen komt uw zomertijd! (pagina 93).

Naar aanleiding van: André F. Troost, Als een ster is Hij verschenen. ISBN 9789023955641; € 12,99. 112 pagina's.

AGENDA

dagelijks (behalve zondag)
12.30 uur Domkerk,
middaggebed

tot en met zondag 9 september
Nicolaïkerk, zomerexpositie

elke zondag
19.00 uur Domkerk, vesper

elke maandag
7.00 uur Domkerk,
ochtendgebed

elke woensdag
8.40-9.00 uur
Johannescentrum,
ochtendgebed
17.30 uur Johannescentrum,
Hanna's herberg
19.00 uur Domkerk, vesper

zaterdag 3 november
10.30 uur Wilhelminakerk,
rommelmarkt
15.30 uur Domkerk,
Zaterdagmiddagmuziek met
koor, solisten en barokorkest
van de Domcantorij
20.00 uur Jacobikerk, concert
Cantiago 'Hierusalem my happy
home'

zondag 4 november
13.30 uur Domkerk, lezing
Laurens ten Kate over
'Utrecht digitaal'
17.00 uur Nicolaïkerk, vesper

maandag 5 november
14.00 uur Domkerk,
Domkerkdialoog met thema
'Elkaar zien'
18.45 uur Nieuwe Kerk,
Alpha cursus
20.00 uur kosterij Nicolaïkerk,
Kring 'Niet in Gods naam'

dinsdag 6 november
13.45 uur kosterij Nicolaïkerk,
Kring 'Bijbelwerkplaats'

woensdag 7 november
13.45 uur Nicolaïkerk kosterij,
kring 'Bijbelwerkplaats'
19.30 uur Voorhoeve
woonzorgcentrum
(Trumanplein), Alzheimer-café
20.00 uur EUG Oudegracht
33, Project Doodgewoon -
Gesprek over omgaan met
verlies
20.00 uur Jacobikerk, vierde
van zes lesavonden Micha-
cursus
20.00 uur Tuinzaal Nicolaïkerk,
thema-avond Partner

donderdag 8 november
20.00 uur Nieuwe Kerk, laatste
van vijf avonden pre-marriage
course

vrijdag 9 november
16.00 uur Domkerk, uitreiking
prijs Mantel van Sint Maarten

zaterdag 10 november
11.00 uur Villa Vrede, bezoek
en maaltijd Villa Vrede
15.30 uur Domkerk,
Zaterdagmiddagmuziek met
Domorganist Jan Hage
19.00 uur Joods monument
bij Spoorwegmuseum,
Kristallnacht-herdenking
20.00 uur Jacobikerk, KOV
jubileumconcert (Händel's
Judas Maccabaeus)

* De filosoof en theoloog
Laurens ten Kate geeft op
zondagmiddag 4 november in
de Domkerk een lezing over
'Utrecht digitaal'.

zondag 11 november
15.00 uur Domkerk, Sint
Maartensfeest voor kinderen
van 4 tot en met 12 jaar
19.30 uur Nieuwe Kerk,
MEER-avond over de zeven
hoofdzonden

maandag 12 november
14.30 uur Johannes
Bernarduskerk, Bijbelleerhuis
Marcus
18.45 uur Nieuwe Kerk,
Alpha cursus

dinsdag 13 november
16.00 uur Domkerk, 'Lezen -
kijken - leren' met ds De Jong-
Dorland over Openbaringen
20.00 uur Pioniersplek Begane
Grond (Hobbemastraat 41),
derde van vijf workshops
Bewust leven vanuit je ziel

woensdag 14 november
20.00 uur, Janskerk Project
Doodgewoon - Dans!kerk
20.00 uur Jacobikerk, vijfde van
zes lesavonden Micha-cursus
20.15 uur Johannescentrum,
leerhuisavond over de kabbala
met dr. Marcus van Loopik

donderdag 15 november
16.30 uur Domkerk, In de
Stilte... in de kapellen van de
Domkerk

zaterdag 17 november
15.30 uur Domkerk,
Zaterdagmiddagmuziek met
Domorganist Jan Hage

zondag 18 november
15.30 uur Kathedraal Lange
Nieuwstraat, jubileumconcert
Gregoriaans Koor Utrecht 50
jaar
16.00 uur Wilhelminakerk,
benefietconcert met Shandiz
Ensemble
17.00 uur Nicolaïkerk, vesper

maandag 19 november
18.45 uur Nieuwe Kerk, Alpha
cursus

dinsdag 20 november
16.00 uur Domkerk, eerste
van twee lezingen ds De Jong-
Dorland over ouder worden
en stervenskunst

woensdag 21 november
20.00 uur Jacobikerk, laatste
van zes lesavonden Micha-
cursus

donderdag 22 november
16.00 uur Janskerk, symposium
'Op zoek naar verbinding' met
dr. Saskia Harkema en
dr. Llewellyn Bogaers
20.00 uur EUG Oudegracht
33, Project Doodgewoon -
Gesprek over leven en sterven
voor ouders van kinderen in
de basisschoolleeftijd
20.00 uur Janskerk, Choral
Evensong & Pub met het
Kathedrale Koor Utrecht

* Dr. Llewellyn Bogaers is een van de sprekers op en mede-
initiatiefneemster van het symposium 'Op zoek naar verbinding' in de
Janskerk (inlichtingen UtrechtCatharijne@soroptimist.nl).

zaterdag 24 november
15.30 uur Domkerk,
Zaterdagmiddagmuziek met
koor, solisten en barokorkest
van de Domcantorij

zondag 25 november
17.00 uur Janskerk, viering
35-jarig bestaan Schola
Davidica met Evensong rond
thema 'mystieke vrouwen'

maandag 26 november
18.45 uur Nieuwe Kerk,
Alpha cursus
20.00 uur kosterij Nicolaïkerk,
Kring 'Niet in Gods naam'

dinsdag 27 november
13.45 uur Nicolaïkerk kosterij,
kring 'Bijbelwerkplaats'
16.00 uur Domkerk, 'Lezen -
kijken - leren' met ds De Jong-
Dorland over Openbaringen
20.00 uur Pioniersplek Begane
Grond (Hobbemastraat 41),
vierde van vijf workshops
Bewust leven vanuit je ziel

woensdag 28 november
14.00 uur Parc Transwijk,
Utrecht Lezing met Chiel
Egberts over iconen
20.00 uur EUG Oudegracht
33, Project Doodgewoon - film
Departures
20.15 uur Johannescentrum,
leerhuisavond over de kabbala
met dr. Marcus van Loopik

zaterdag 1 december
10.30 uur Dienstencentrum
PKN (Haydnlaan), symposium
over essaybundel 'De Bijbel in
Nederland'
10.30 uur Wilhelminakerk,
rommelmarkt
15.30 uur Domkerk,
zaterdagmiddagmuziek met
Johann Sebastian Bach (1685-
1750) - Vioolsonates BWV
1021 en 1022, cellosuite en
orgelwerken.
Solisten uit het barokorkest
van de Domcantorij en
Domorganist Jan Hage

zondag 2 december
10.30 uur Domkerk, viering
met 'Kerk op Schoot'

maandag 3 december
7.30 uur Janskerk
(via zij-ingang),
ochtendgebed in de
adventstijd
18.45 uur Nieuwe Kerk,
Alpha cursus

dinsdag 4 december
16.00 uur Domkerk, eerste
van twee lezingen ds De Jong-
Dorland over ouder worden
en stervenskunst

zaterdag 8 december
15.30 uur Domkerk,
Zaterdagmiddagmuziek met
Johann Sebastian Bach
(1685-1750) - Orgelwerken
Domorganist Jan Hage

zondag 9 december
19.30 uur Nieuwe Kerk,
MEER-avond over de zeven
hoofdzonden

maandag 10 december
7.30 uur Janskerk (via zij-
ingang), ochtendgebed in de
adventstijd
18.45 uur Nieuwe Kerk,
slotavond reeks
Alpha cursus

dinsdag 11 december
13.45 uur Nicolaïkerk kosterij,
kring 'Bijbelwerkplaats'
16.00 uur Domkerk,
'Lezen - kijken - leren' met
ds De Jong-Dorland over
Openbaringen
20.00 uur Pioniersplek Begane
Grond (Hobbemastraat 41),
laatste van vijf workshops
Bewust leven vanuit je ziel

woensdag 12 december
20.15 uur Johannescentrum,
leerhuisavond over de kabbala
met dr. Gert Jan Kloens

zondag 16 december
16.00 uur Wilhelminakerk,
benefietconcert met
VUSO-orkest

maandag 17 december
7.30 uur Janskerk (via zij-
ingang), ochtendgebed in de
adventstijd

* De Koninklijke Oratorium Vereniging (KOV) Utrecht verzorgt op 10 november een concert in de Jacobikerk; het werk van George Friedrich Händel, Judas Maccabaeus zal worden uitgevoerd.

Deze agenda is eveneens te raadplegen op de website van de Protestantse Gemeente Utrecht, PGU.nu

De Haven

www.dehaven-kanaleneiland.nl

Per 1 oktober gaat onze nieuwe pionier Mirjam Verschoof aan de slag in de Haven. We zien uit naar haar komst na het vertrek van Marius van Duijn in maart. Mirjam heeft afgelopen zomer haar theologiastudie in Amsterdam afgerond en woont sinds 2012 in Kanaleneiland waar ze actief was bij Huis van Vrede. Ze kent de wijk dus goed en heeft in de afgelopen jaren veel vrijwilligerswerk gedaan met vrouwen en vluchtelingen. Op zondag 14 oktober om 16.30 uur zal zij tijdens het Havenanker officieel verbonden worden aan de Haven. Het belooft een feestelijk gebeuren te worden!

Daarnaast nemen we de komende tijd ook afscheid van een aantal actieve Havenaren (soms al vanaf het eerste uur) die door verhuizing ons helaas gaan verlaten. We zijn ervan overtuigd dat zij op hun nieuwe plek van betekenis zullen blijven zijn en daarin zeker ervaringen uit de Haven mee zullen nemen. Tegelijkertijd betekent dit ook dat we de komende maanden actief gaan werven voor nieuwe vrijwilligers die zich willen inzetten in de Haven. Dat kan ook voor een specifieke activiteit zijn, zoals de Havenmaaltijd of het Havenanker. Dus vind je het leuk om iets te betekenen voor een wijk als Kanaleneiland en heb je wat uren vrij op de zondagmiddag, neem dan contact met ons op (info@dehaven-kanaleneiland.nl) of kijk op de website voor een aantal 'vacatures' (www.dehaven-kanaleneiland.nl).

EUG Oekumenische Studentengemeente (Janskerk)

www.eug-janskerk.nl

Elders in dit nummer wordt al aandacht besteed aan het project Doodgewoon in de EUG. In de vieringen wordt dan ook niet alleen op 4 november met Allerzielen stilgestaan bij de dood. Een spannend onderwerp. In de christelijke traditie is de maand november een periode van stilstand bij de dood, in de wetenschap dat wij allemaal sterfelijke mensen zijn. Hoe leven wij ons leven in het besef van onze vergankelijkheid? Spannend ook, omdat het raakt aan verlieservaringen waaraan niemand - vroeger of later in zijn

leven - ontkomt. Kwetsbaar ook, omdat sterven een wirwar aan gevoelens en emoties oproept: van verdriet en boosheid, van eenzaamheid en dankbaarheid, van verlangen en leegte. In de vieringen van november komt dat 'Hoe be-leven we dat?', 'Hoe be-leven we dat met elkaar als geloofsgemeenschap?' vanuit verschillende invalshoeken aan de orde. Op 14 november is er met psalm 103 de allegorie met de bloem die maar heel even bloeit. Prediker met een oproep om zoveel mogelijk te genieten in het leven, juist omdat het maar zo kort is, is de lezing op 21 november. En ten slotte is er op 28 november de spannende vraag 'Is er leven na de dood?' met 'Zo ja, hoe ziet dat er dan uit?' met Openbaringen 21. Een ieder is van harte welkom een viering vanuit dit bijzondere project Doodgewoon mee te maken in de Janskerk.

Johannescentrum-gemeente (Overvecht)

Johannescentrumgemeente
voor zoekers en zieners

www.johannescentrum.nl

In het boek Openbaring confronteert de apostel Johannes ons met een astronomische ramp die onder andere een derde van de zeeën vernietigt en een derde van alle bomen verbrandt. "Die openbaring is niet bedoeld om mensen bang te maken, maar om onze angsten onder ogen te zien", aldus de Amerikaanse theologe Catherine Keller. "Het laatste bijbelboek voorspelt niet de toekomst, maar profeteert erover", aldus Keller die onlangs sprak in Nijmegen. "Dat betekent dat het in Openbaring niet draait om voorspelbare feiten, maar om de interpretaties voor de huidige werkelijkheid. De tekens van het beest (politieke heerschappij) en van de hoer Babylon (economische heerschappij) waren in Johannes' tijd van toepassing op het Romeinse rijk. In onze tijd zien we een gevaarlijke spanning tussen neo-nationalisme en vrije wereldhandel. Wat Openbaring laat zien, resoneert in elke tijd." Met deze prikkelende gedachten op de achtergrond gaan wij ons in november op vier zondagen bezighouden met dezelfde vraag: hoe kan het boek Openbaring licht werpen op wat vandaag de dag aan de orde is. Die vieringen, telkens beginnend om 10.30 uur, gaan achtereenvolgens over: 'Er stond een deur open in de hemel', op 4 november de gedachtenisviering over Openbaring 4 met ds Toos Wolters (viering van Schrift en Tafel). Op 11 november met pastor Huub Schumacher over 'Een boekrol

WIJKNIEUWS

met zeven zegels' (Openbaring 5), op 18 november met Aline Barnhorn (met Schrift en Tafel) over Openbaring 6: Het lam verbreekt de zegels en op 25 november over Openbaring 7, thema: 'Vier engelen bij de vier hoeken van de aarde', met ds Toos Wolters.. De Johanneskerk staat aan de Moezeldreef 400 in Utrecht-Overvecht.

Marcus-Nicolaï gemeente

www.nicolaïkerk.nl

Op zondag 4 november, de 24ste zondag van Trinitatis, zullen ds Hans Koops en ds Dirk Neven samen voorgaan in de eredienst. Wij gedenken in deze dienst van 'Allerheiligen' in onze Gemeente de namen van hen die ons het afgelopen jaar ontvallen zijn. Met deze datum voor de gedachtenisdienst verbinden we ons met de brede oecumene. Allerheiligen vindt zijn oorsprong in het Oosten, waar men al in de vierde eeuw, zij het toen nog op verschillende data, de 'martelaren' herdacht. In deze oude liturgie werd de op de opstanding van Jezus Christus gebaseerde hoop op voltooiing van het leven van hen die – zoals het zo mooi heet – in Christus zijn ontslapen gevierd. Wij proberen ons in dit spoor te bewegen in onze dienst waarin wij onze dierbaren gedenken. Leidraad in deze dienst zijn de woorden van Daniël 12, 1-4, Openbaring 7, 2-12 en de berijmde Psalm 90, met zijn aangrijpende woorden: De schaduw van uw troon omsloot uw heiligen weleer, bij u beveiligd is ons lot en zeker ons verweer.

Organist is Karel Demoet, met medewerking van de Nicolaïcantorij onder leiding van Ko Zwanenburg. De cantorij zingt de anthem 'All go unto one place' van Samuel Sebastian Wesley. Om 17.00 uur is er vesper in de Nicolaïkerk, meer informatie daarover staat elders in dit blad. Op 11 november, de dag van Sint Maarten, is ds Hans Koops is de voorganger in deze dienst, Ko Zwanenburg is de organist. Lezingen zijn uit Leviticus 19: 1-2 en 9-18 en Marcus 12: 28-34. Als het in deze herfstperiode over het leven van alledag gaat, staat dat in het teken van de toekomstverwachting: hoe speel je in op het komende Koninkrijk? Een mooi antwoord op deze vraag vinden we in het evangelie volgens Marcus, wanneer daarin de bekende passage over het

dubbele liefdegebed aan de orde komt (12: 28-34). Anders dan bij de andere evangelisten loopt in Marcus' weergave het relaas uit op de instemming van de vragende Schriftgeleerde en de waardering van Jezus: "U bent niet ver van het Koninkrijk van God." In de precisering van het liefde naar God en de naaste komt kennelijk het Koninkrijk nabij.

In de dienst van 18 november is ds Hans Koops voorganger, Ko Zwanenburg is organist. Lezingen zijn uit Exodus 30: 11-16 en Marcus 12: 38-3:12. De vorige zondag ging het over dienst aan God die gepaard moet gaan met liefde voor de naaste. Doorlezend in het evangelieboek van Marcus vinden we nu enkele concrete voorbeelden van hoe het moet, of juist niet moet. De schriftgeleerden maken wellicht indruk met hun godsdienstig vertoon, maar zij worden geoordeeld omdat zij geen oog hebben voor de noden van de armen. Die armen hebben ook hun plaats in het verbond met God; dat toont de figuur van de arme weduwe die ondanks haar armoede ook offert. In het komende Koninkrijk zal een godsdienstige gemeenschap waar de armen niet voluit hun plaats ontvangen, geen bestaansrecht hebben. Om 17.00 uur is er een vesper in de Nicolaïkerk, meer informatie staat elders in dit blad.

Op de 27ste zondag van Trinitatis en de laatste zondag van het liturgisch jaar, 25 november, gaat ds Dirk Neven voor in de eredienst. De Schriftlezingen zijn Sefanja 1: 14-2: 3 en Marcus 13: 14-27. Het bericht van Marcus bevat de laatste woorden van Jezus voor zijn afscheid. Jezus ziet tot welke extreme toestanden en gebeurtenissen het kan komen in onze wereld, in zijn dagen en in onze dagen, altijd weer. Hij bereidt zijn volgelingen daarop voor. Maar Hij is niet bezig hen bang te maken! Wat hij kort gezegd doet is: hen bemoedigen. Misschien herkennen wij ons zelf wel in die eindtijd mensen: de ervaring dat heel je wereld ineens stort, dat alles ophoudt en ten onder gaat. Ervaring van mensen die iemand verloren. Ervaring van wie op straat kwam te staan. Van wie in een oorlog terecht kwam en moest vluchten. Kortom, ervaring van mensen met een door pijn gescherpt bewustzijn. Deze ervaringen maken deel uit van een gebroken bestaan. Het zijn er zelfs de kenmerken van. Je denkt misschien dat alles ophoudt en instort. Maar geloof dat niet, zegt Jezus. Want de levende God is nabij. Je wordt niet vergeten! En je staat er niet alleen voor! Organist is Ko Zwanenburg.

Waalse gemeente (Pieterskerk)

www.pieterskerk-utrecht.nl

Op zondag 4 november vindt weer de gebruikelijke bijeenkomst voor de crypte plaats in het kader van Allerzielen. Familie, vrienden en andere belangstellenden zijn welkom vanaf 16.00 uur voor een bijeenkomst met teksten, gedichten, muziek. De muziek wordt verzorgd door het Vredeborch Trio. Aan het eind kunnen familie en vrienden in de crypte een lichtje

aansteken voor hun overleden familielid. De bijeenkomst wordt besloten met een kopje thee of koffie in de kapittelzaal. Op zondag 18 november zal er na de dienst onder leiding van onze dominee Michel Badry over de liturgie van onze dienst worden gesproken. Op zaterdag 10 november vindt in de Pieterskerk het Geestdrift-festival plaats. Alle informatie hierover vind u op de website van het festival.

Utrecht-Zuid Wilhelminakerk

www.wilhelminakerkutrecht.nl

Op de eerste zondag van november vieren we traditiegetrouw Gedachteniszondag: we gedenken allen die ons door de dood ontvallen zijn en noemen de namen van de gemeentelieden die in het afgelopen jaar gestorven zijn. Iris Bouman zal enkele passende liederen zingen.

Op woensdag 14 november (en een aantal keren daarna) buigen we ons in de Bijbel en Kunst-ochtend over het boek Openbaring, met afbeeldingen van kunst erbij. Deze keer gaat het over Openbaring 6. Wie de bijbel eens op een andere manier wil beleven dan alleen door te lezen/horen, is welkom om 10.00 uur in de Huiskamer, Hobbemastraat 41. Ook als u/je nog niet eerder hebt meegedaan met deze kring of niet goed thuis bent in de bijbel: geen probleem, welkom! Graag even vooraf aanmelden bij ds Marian van Giezen, telefoon 06-1841 9992 of e-mail: predikant@wilhelminakerkutrecht.nl.

Op 16 november is er een filmavond in de Huiskamer, Hobbemastraat 41. Meer daarover elders in dit nummer.

www.protestantszuilen.nl

Het kerkelijk seizoen en alle activiteiten zijn weer vol in gang gekomen. De kring, buurten, kerkcafé, vrijdagmiddagborrel en tal van andere activiteiten staan weer in de agenda van velen. In november vieren we met veel bekende (gast)voorgangers. Op 4 november is dit dr Mariecke van den Berg. 11 november gaat onze interim predikant ds Leo Oosterom voor, en 18 november ds Auli van 't Spijker. Op 25 november vindt de gedachtenis der namen plaats in een viering waarin oud-wijkpredikant ds Tineke Zijlstra voorgaat. Hoewel het voornemen is de gedachtenis der namen samen te laten vallen met Allerzielen, is dit jaar gekozen voor het einde kerkelijk jaar als datum voor de gedachtenis. De reden is dat het niet mogelijk meer bleek om een voorganger te vinden met voldoende affiniteit met de wijkgemeente om op Allerzielen de viering te leiden. We zijn daarom blij dat ds Tineke Zijlstra bereid is de viering op 25 november in het teken te zetten van de gedachtenis!

Nieuwe serie inspiratie-avonden Gelovig en Seculier

Het besef dat je als gelovige ook seculier bent en omgekeerd leeft heel sterk bij Begane Grond. Opgegroeid met de christelijke traditie gaat de Bijbel daarin mee, bevragend, troostend, irriterend en noem maar op. Het lijkt ons interessant om elkaars ervaringen daarin te horen en te zoeken naar nieuwe inspiratie. Daar beginnen we eind november (tot en met april) mee in een nieuwe serie maandelijkse inspiratie-avonden. Per inspiratie-avond wordt een (persoonlijk) thema gekoppeld aan een element uit de christelijke traditie. Dit wordt iedere keer door iemand anders voorbereid en het staat diegene volledig vrij daar zelf vorm en inhoud aan te geven. Wil je meedoen? (ook als je zelf geen thema wilt aandragen, ben je welkom), meld je dan even bij Kristel van der Horst, welkom@beganegrond.nu. Locatie: Begane Grond, Hobbemastraat 41. Over de data wordt nog overlegd.

'KidSjes'

Lezer, maar geen abonnee?

Met deze bon verzekert u zich elke maand van actueel Utrechts kerknieuws. Oecumenisch van geest, inspirerende verhalen van stadgenoten en volop aandacht voor de rijke christelijke cultuur van onze stad!

Ja, noteer mij voor € 35 per jaar – tot wederopzegging – als abonnee van *Kerk in de Stad*.

Dhr/mevr/fam. voorletter(s):
naam:
straat en huisnummer:
postcode:
woonplaats:
telefoonnummer (i.v.m. controle):

Stuur de bon in een gefrankeerde envelop naar

Kerk in de Stad, Margaretha van Parmadreef 14,
3561 SR Utrecht

of stuur een e-mail naar abonnement@protestant-utrecht.nl
U ontvangt *Kerk in de Stad* per post elke maand thuis.

HULPVERLENING

Wilt u uw verhaal kwijt?
Iets bespreken?
Persoonlijk contact?
Wij hebben altijd tijd
voor een gesprek of chat.

• Vertrouwelijk
• Anoniem
• 24 uur per dag

**TELEFONISCHE
HULPDIENT** Utrecht
DAG EN NACHT AANDACHT

030 - 294 33 44 www.telefonischehulpdienstutrecht.nl

**Ik kies voor een afscheid
dat écht vertrouwd voelt.**

Wilt u dat zij uw uitvaart straks in
vertrouwde handen kunnen geven?
Kies dan voor een lidmaatschap bij
Barbara Uitvaartverzorging. Wij bieden
steun, begrip en nemen zorgen uit
handen. Zodat uw familie er niet
alleen voor staat. Altijd dicht bij U.

barbara
uitvaartverzorging
Utrecht-Vleuten

030 - 296 66 66 | www.barbarauitvaart.nl

**steenhouwerij
JOH. JANSEN & Zn.**
GRAFMONUMENTEN

AL UW WENSEN IN DEZEN KUNNEN
VERWEZENLIJK WORDEN.

Gansstraat 128-130 te Utrecht
Telefoon: 030 - 2516955

REPARATIE

Klokkenatelier Jan Haasnoot

Voor al uw klokken,
barometers en horloge-
reparaties (reparatie en
verkoop)

Kees van Bohemenhof 9,
3544 MC Utrecht.

Tel: 030-6034247

www.klokken-barometers.nl

Stilte, bezinning of retraite?

Individueel of met een
groep? Welkom!
www.bijsonderdebogen.nl
Maastricht.

Nederlandse gehuwde huisvrouw kan nog op
verschillende dagen huishoudelijke hulp aanbieden
tegen redelijke uurprijs. Energiek, opgewekt van aard
en absoluut betrouwbaar.
Bel mw. Wouda, tel. 030-2871298.

Aanleveren van advertenties:

advertenties@protestant-utrecht.nl
of telefoneren naar: 030 273 75 40 - www.pgu.nu

Ad Voogt fonds in uw testament?

Ook u kunt bijdragen aan de toekomst van de
PGU door het Ad Voogt fonds op te nemen in uw
testament. Uit dit fonds financieren we projecten die
de wijkgemeenten ondersteunen en vitaler maken.
Bijvoorbeeld door een missionair predikant te
beroepen, of een jeugdwerker in te zetten. Vaak kunnen
zulke krachten niet bekostigd worden uit de reguliere
inkomsten. Uw geld wordt zo goed besteed voor de
toekomst van uw kerk! Vragen? bestuurssecretariaat@protestant-utrecht.nl
of bel 030 2737 540.

Pauline Res & Hiske Alting

gewaardeerd met een 9,8

alting uitvaarten

06 45 363 220 (dag & nacht)
Geertekerkhof 3 • 3511 XB Utrecht

ruimte voor afscheid

alting uitvaarten

www.narratio.nl

Het adres voor
inspirerende uitgaven,
projecten en tijdschriften.

INSTALLATIEBEDRIJF VOSSEBELT

Installatiebedrijf Vossebelt B.V. is al **bijna 50 jaar** een vakkundige
partner voor al uw werkzaamheden op het gebied van:

- * Centrale verwarming
- * Luchtverwarming
- * Stadsverwarming
- * Koeling
- * Mechanische ventilatie
- * Loodgieters werkzaamheden
- * Service en onderhoud
- * Verhuur, lease en verkoop CV-ketels
- * Ontstoppingswerkzaamheden
- * Regeltechniek
- * Duurzame energie
- * Zonnepanelen

CV-ketel
onderhouds-
contract
€ 78,50
excl. btw

24 uren
storingsdienst

Pakketboot 5 | 3991 CH Houten | Tel. (030) 2885108 | info@vossebelt.org
U vindt ons op bedrijventerrein de Meerpaal | **Kijk op onze website www.vossebelt.org**

Lauteslager
makelaars & taxateurs
Catharijnesingel 100 Utrecht
030-231 51 86
ons volledige woningaanbod
www.lauteslager.nl

Abonnement op collectebonnen

U koopt regelmatig collectebonnen, maar na het uitgeven
van de laatste bonnen vergeet u nieuwe te bestellen? Of
u bent nog geen gebruiker van collectebonnen, maar het
overkomt u regelmatig dat u geen muntgeld hebt voor de
collecte? Aan al dat ongemak kunt u nu een einde maken
door een abonnement te nemen op collectebonnen.
Hoe werkt het? Op de website van de Protestantse
Gemeente Utrecht (PGU) vindt u een rubriek Geld-
zaken. Daar kunt u een bestelformulier openen waarop u
precies kunt invullen welke coupures en welke aantallen
u per kwartaal wenst te ontvangen. Betaling verloopt via
automatische incasso, waarbij het bedrag een week van te
voren van uw rekening wordt afgeboekt. U ontvangt de
nieuwe kaarten aan het begin van ieder kwartaal.

Meer informatie: www.pgu.nu > geldzaken > collectebon-
nen, rechtstreeks: www.pgu.nu/collectebonnen of neem
contact op met het kerkelijk bureau PGU: (030) 27 37
540, e-mail: bestuurssecretariaat@protestant-utrecht.nl

Digitaal abonnement *Kerk in de Stad*

Een digitaal abonnement is ook mogelijk.
De kosten zijn dan € 20,-. Dit is € 15,- goedkoper
dan het postabonnement. Voor aanmelding zie:
<http://protestant-utrecht.nl/kerkindestad/>

Prins
Schoonmaakdiensten

- + Schoonmaakonderhoud
- + Glazenwassen
- + Gevelreiniging
- + Vloeronderhoud
- + Opleveringsschoonmaak
- + Dieptereiniging

Schaveningstraat 37 • 3534 AS Utrecht
030-2468810 • www.prinsbv.nl

PCB werd opgericht door leden van de Protestantse kerken in Utrecht in 1933

De kernwaarden van onze oprichters
zijn voor ons nu nog steeds leidend bij het
verzorgen van uitvaarten

Uitvaartleiders: David van de Waal en Manja Scholten

**Dag en nacht bereikbaar voor directe hulp
na overlijden (030) 262 2244**

PCB
UITVAARTZORG

Meer informatie: pcbuitvaartzorg.nl

PCB UTRECHT
PCB BILTHOVEN
PCB NIEUWEGEIN
PCB VIANEN

Donaudreef 25
3561 EL Utrecht
[030] 262 2244

BGNU

Alle kerkgebouwen zijn toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Kerkgebouwen aangegeven met *zijn voorzien van een aangepast toilet.

Protestantse kerken binnen de PGU

Begane Grond (pioniersplek)
Hobbemastraat 35
Diensten 19:30 uur
07-11 Pioniersviering
21-11 Pioniersviering
Blossom
Grave van Solmsstraat 4
Diensten: 11:00 uur
04-11 eten en vieren
18-11 eten en vieren

Domkerk *
Domplein
Diensten: 10:30 uur
01-11 19:00
Allerheiligenvesper
04-11 ds. N.J. de Jong-Dorland, Allerheiligen, dienst van Schrift en Tafel, m.m.v. de Domcantorij
04-11 19:00 vesper
07-11 19:00 Wilibrordvesper
11-11 ds. N.J. de Jong-Dorland, Sint Maarten, dienst van Schrift en Tafel, m.m.v. de Domcantorij
11-11 19:00 Sint Maartenvesper
18-11 ds. N.J.P. Sjoer, dienst van Schrift en Tafel, m.m.v. de Domcantorij
18-11 19:00 vesper
25-11 ds. N.J. de Jong-Dorland, dienst van Schrift en Tafel, m.m.v. de Domcantorij
25-11 19:00 vesper

Haven, De*
Marco Pololaan 185-187
Diensten: 16:30 uur
04-11 17:30 Havenmaaltijd
11-11 Havenaker (aanbidding + bijbelstudie)
18-11 Havenvuur (bijbelverhaal staat centraal)
25-11 Havenanker (aanbidding + bijbelstudie)

Jacobikerk *
St. Jacobsstraat 171
Diensten: 10:00 uur
04-11 ds. H.J.P. Pater (Vreeswijk)
04-11 17:00 ds. Joh. Visser (Amsterdam)
04-11 19:30 avondgebed
07-11 19:30 ds. V.V.P. Vermeulen, Dankdag
11-11 ds. V.V.P. Vermeulen
11-11 17:00 ds. P. Baas (Houten)
11-11 19:30 ds. V.V.P. Vermeulen, avonddienst
18-11 ds. K. Hage (Breukelen)
18-11 17:00 ds. C.V.V. Saly (Ede)
18-11 19:30 avondgebed

kerkdiensten

25-11 ds. W.P. Vermeulen, Eeuwigheidszondag
25-11 17:00 ds. H.E. Dankers (De Bilt)
25-11 19:30 ds. W.P. Vermeulen

Janskerk, EUG Oek. Studentengem.*
Janskerkhof 26
Diensten: 11:00 uur
04-11 past. E. Rommens-Woertman
11-11 ds. J. Nottelman
18-11 S. Bos
25-11 ds. J. Nottelman

Johannescentrum *
Moezeldreef 400
Diensten: 10:30 uur
04-11 ds. Toos Wolters
11-11 pastor Huub Schumacher
18-11 ds. Aline Barnhoorn
25-11 ds. Toos Wolters

Kerk op Zuilen, Oranjekapel *
Amsterdamsestraatweg 441-A
Diensten: 10:00 uur
04-11 dr. Mariecke van den Bergh
11-11 ds. Leo Oosterom
18-11 ds. Auli van 't Spijker
25-11 ds. Tineke Zijlstra

Marcus-Nicolaïgemeente *
Nicolaaskerkhof 9
Diensten: 10:00 uur
04-11 ds. Dirk Neven en ds. Hans Koops, Gedachtdienst
04-11 17:00 vesper, vespercommissie en ds. Hans Koops
11-11 ds. Hans Koops
18-11 ds. Hans Koops, Schrift en Tafel
18-11 17:00 vesper, vespercommissie en ds. Marian van Giezen
25-11 ds. Dirk Neven, gospeldienst

Nieuwe Kerk
Bollenhofsestraat 138a
Diensten: 10:00 uur
04-11 ds. Dirk de Bree
11-11 ds. Lydia Kansen
18-11 ds. Jan Maarten Goedhart
25-11 ds. Dirk de Bree

Roobolkapel
Cornelis Roobolstraat 86
Diensten: 10:00 uur
11-11 Roobolviering
25-11 Roobolviering

Tuindorpkerk *
Prof. Suringarlaan 1
Diensten: 10:00 uur

04-11 ds. P.J. Rebel, Gedachtdienst
11-11 mw. drs. I. van Keulen
18-11 ds. P.J. Rebel, Schrift- en Tafeldienst
25-11 dr. B. van den Berg

Wijkplaats, de *
Johan Camphuisstraat 101
Diensten: 10:00 uur
04-11 ds. Martin Snaterse, Schrift & Tafel
11-11 ds. Dirk Meijvogel, doopdienst
18-11 ds. Gerben van Manen
25-11 ds. Nellie van Voornveld

Wilhelminakerk *
Hobbemastraat 35
Diensten: 10:00 uur
04-11 10:00 ds. M. van Giezen, Gedachtdienst
18-11 ds. M. van Giezen

Buiten de PGU

Baptisten Gemeente Utrecht 'Silo'
Herenstraat 26-34
Diensten: 10:00 uur
04-11 dhr. Hans Baas, Avondmaal
11-11 studente seminarium
18-11 ds. Arjen Kwantes, gevangenzondag
25-11 ds. Regien Smit, Gedachtdienst

Doopsgezinde Gemeente *
Oudegracht 270
Diensten: 10:00 uur
04-11 ds. Carolien Cornelissen en ds. Anneke van der Zijpp, Gedachtdienst
11-11 ds. Alex Noord
18-11 ds. Jasja Nottelman
25-11 ds. Anneke van der Zijpp en ds. Carolien Cornelissen, Avondmaalsdienst

Evang.-Lutherse kerk (De Wartburg)
Kennedylaan 16
Diensten: 10:00 uur
11-11 ds. N. Meijnen
18-11 dr. J. Verburg
25-11 ds. K. Storch
04-12 ds. K. Storch, Heilig Avondmaal

Evang.-Lutherse kerk (Hamburgstr.)
Hamburgerstraat 9
Diensten: 10:30 uur
04-11 ds. V. Smit, Heilig Avondmaal
11-11 ds. Chr. Karrer
18-11 ds. C. van Opstal
25-11 ds. Chr. Karrer en ds. C. van Opstal, Eeuwigheidszondag

Geertekerk, Remonstrantse Gem. Utr.*
Geertekerkhof 23
Diensten: 10:30 uur
04-11 ds. Joost Röselaers
11-11 ds. Florus Kruijne
18-11 ds. Alleke Wieringa
25-11 ds. Florus Kruijne

Holy Trinity Church
Van Limburg Stirumplein
Diensten: 14:30 uur
11-11 Murrill

Huis van Vrede
Van Kleffenslaan 1
Diensten: 11:00 uur
04-11 viering met Marokkaans ontbijt
11-11 viering met Marokkaans ontbijt
18-11 viering met Marokkaans ontbijt
25-11 viering met Marokkaans ontbijt

ICF Utrecht Matthéuskerk
Hendrika van Tussenbroeklaan 1a
Diensten: 14:00 uur
04-11 ds. D.J.T. Hoogenboom
11-11 ds. M.v.d. Poel
18-11 ds. J.H. Bonhof
25-11 ds. J.H. Bonhof

Jeruzalemkerk, Nederlands Gereformeerde Kerk
Troosterlaan 65
Diensten: 10:00 uur
04-11 10:00 Mark Bergsma, Singelkerk
11-11 ds. Rijn de Jonge, Nieuwegenein
18-11 ds. A. Siebenga, Loosdrecht (Cons.)
25-11 ds. J. de Jonge, Alphen aan de Rijn

Johannes Bernarduskerk, Gem. Wladimirskaia
Oranje Nassaulaan 2
Diensten: 10:30 uur
18-11 Goddelijke Liturgie

Oecumenische onderwegkerk Blauwkapel
Kapeldwarsweg 21
Diensten: 10:30 uur
04-11 pastor A. van Dam

Oud-Katholieke Parochie Utrecht Ste. Gertrudis
Willemsplantsoen 2
Diensten: 10:00 uur
04-11 pastoor Bernd Wallet, Willibrordzondag
11-11 dienst voor jong en oud, Sint Maarten
18-11 Kanunnik Paul Brommet
25-11 Pastoor Jutta Eilander

Pieterskerk
Pieterskerkhof 5
Diensten: 10:30 uur
04-11 ds. M. Badry
11-11 ds. G. Van 't Spijker
18-11 ds. M. Badry
25-11 dienst, geen opgave ontvangen

Torenpleinkerk
Schoolstraat 5, Vleuten
Diensten: 10:00 uur
04-11 ds. I. Otten
11-11 ds. I. Otten
18-11 ds. J. Plante
25-11 ds. I. Otten

ziekenhuizen

Diakonessenhuis
Bosboomstraat 1
Diensten: 10:00 uur
04-11 ds. Ineke Hatjink
11-11 mw. Ali van de Schrier
18-11 ds. Florus Kruijne
25-11 pastor Willeke Oldenhof

St. Antonius ziekenhuis
Soestwetering 1
Diensten: 10:00 uur
04-11 ds. S. Visser, m.m.v. koor Moea
11-11 mw. C.J. Koek-Straus
18-11 ds. N.T. Overvliet van der Veen, m.m.v. koor Gideon
25-11 ds. J.J. Tersmette

UMC Stiltencentrum
Heidelberglaan 100
Diensten: 10:00 uur
11-11 M. Rietveld (NPB)
25-11 mw. pastor M. Milder

Willem Arntsz Huis
Lange Nieuwstraat 119
Diensten: 10:30 uur
04-11 dhr. Bart van Empel
11-11 ds. Aline Barnhoorn
18-11 ds. Lydia Meiling
25-11 ds. Lydia Meiling

zorgcentra

Huis aan de Vecht, 't Costa Ricadreef 9
Diensten: 19:30 uur
02-11 ds. Storch, Heilig Avondmaal

Rosendael
Indusdreef 5
Diensten: 10:45 uur
04-11 Marlies de Meij, woord en communie
18-11 pastor Phil Jacobs, woord en communie

Swellengrebel
Burg. F. Andreaelaan 100
Diensten: 10:15 uur
04-11 past. Werker mw. Th. Peereboom, oec. dienst
25-11 dhr. G. Krul

Tamarinde
Neckardreef 6
Diensten: 10:30 uur
04-11 geen viering
11-11 M.G. Lam
18-11 dhr. van Baarsen
25-11 ds. M. Jurijs

Transwijk
Hof van Transwijk 16
Diensten: 10:30 uur
04-11 ds. R.E. van de Wal
11-11 ds. C.P. Bouman
18-11 mw. A. Dubois, Dienst van Schrift & Tafel
25-11 ds. J.E. Riemens

Tuindorp Oost
Winklerlaan 365
Diensten: 10:30 uur
04-11 Willemien Winkel en Phil Jacobs, oec. viering
Allerzielen
11-11 Peter Koper, RK
18-11 Ali van der Schrier, PGU
25-11 Phil Jacobs, RK

Zuylenstede
Perudreef 8
Diensten: 10:00 uur
04-11 ds. N.V.V. den Bok
11-11 dr. J. van Amersfoort
18-11 ds. H.J. Zeldenrust
25-11 ds. M. van Giezen

Door-de-week

Getijdegebeden in de Domkerk:
Maandag 7 uur: ochtend gebed
Maandag t/m zaterdag 12:30 uur: middaggebed
Iedere woensdag en iedere zondag 19:00 uur: vespers

Stiltencentrum Hoog Catharijne
Godebaldkwartier 74
Vanaf Utrecht Centraal Station:
Ga vanaf stationsplein (met bollendak) naar entree Hoog Catharijne, ga dan richting Moreelsepark en volg de borden met "Stiltencentrum" (uiteindelijk linksaf).

LEESROOSTER

De komende weken vermeldt het leesrooster van het Nederlands Bijbelgenootschap de volgende bijbelgedeelten:

zo 4 nov Openbaring 4:1-11
maa 5 nov Psalm 21
di 6 nov Marcus 11:27-33
wo 7 nov Marcus 12:1-12
do 8 nov Marcus 12:13-17
vr 9 nov Marcus 12:18-27
za 10 nov Marcus 12:28-34

zo 11 nov Openbaring 5:1-14
ma 12 nov Openbaring 6:1-8
di 13 nov Openbaring 6:9-17
wo 14 nov Openbaring 7:1-17
do 15 nov Rechters 17:1-13
vr 16 nov Rechters 18:1-10
za 17 nov Rechters 18:11-31

zo 18 nov Psalm 16
ma 19 nov Marcus 12:35-44
di 20 nov Marcus 13:1-13
wo 21 nov Marcus 13:14-27
do 22 nov Marcus 13:28-37
vr 23 nov Rechters 19:1-10a
za 24 nov Rechters 19:10b-30

zo 25 nov Rechters 20:1-11
ma 26 nov Rechters 20:12-28
di 27 nov Rechters 20:29-35
wo 28 nov Rechters 20:36-48
do 29 nov Rechters 21:1-25
vr 30 nov Lucas 1:1-25
za 1 dec Lucas 1:26-38

Choral Evensong & Pub in Janskerk

Hanna Rijken

Nadat in oktober het nieuwe seizoen van de serie Choral Evensongs & Pub weer van start ging in de Domkerk, is deze maand de Janskerk aan de beurt. Op donderdag 22 november zingt daar het Kathedrale Koor Utrecht onder leiding van Gerard Beemster en organist Wouter van Belle. Dat concert is om 20.00 uur, daarna gaan de toehoorders en de eventueel later gekomen belangstellenden de kroeg in om over de muziek, het geloof en alles wat hen beïnzighoudt te praten, onder het genot van een biertje of borrel.

Het team Choral Evensong & Pub kijkt met groot genoegen terug op een bijzondere reeks van 32 Choral Evensongs in 2017-2018 met aansluitend ontmoeting in de pub in de Utrechtse binnenstad. "We willen niets liever

dan het initiatief voortzetten. Achter de schermen zijn we dan ook druk bezig met het werven van fondsen en verkrijgen van subsidies (voor de koren, kerkhuur, drukwerk etcetera) om een nieuwe reeks Choral Evensong & Pub in de binnenstad te initiëren", aldus een van de teamleden. Zij vervolgt: "Mocht u Choral Evensong & Pub willen steunen, kunt u een gift overmaken naar: NL52 RABO 0304 3722 18. Giften aan de pioniersplek Choral Evensong & Pub vallen onder de ANBI-regeling van de belastingdienst. Alvast veel dank!" En verder: "We hebben goede hoop dat er in januari 2019 weer een nieuwe serie wekelijkse Evensong & Pub in de Utrechtse Binnenstad van start kan gaan. Van harte welkom!"

Meer informatie is te vinden op de website www.evensongenpub.nl en op de Facebookpagina 'Choral Evensong & Pub in Utrecht'.

* Janskerk.

Aan de Wijnesteinlaan 4 in Utrecht in de wijk Hoograven ligt Villa Vrede. Dit is de plek waar ongedocumenteerden (mensen zonder verblijfsvergunning) een gezicht krijgen, zich kunnen ontspannen en zich veilig mogen voelen. Ook kunnen ze zich in Villa Vrede verder ontwikkelen aan de hand van bijvoorbeeld activiteiten en trainingen. Iedere bezoeker mag zich hier welkom voelen. Villa Vrede steunt voor het overgrote deel op vrijwilligers.

Jentine Kranendonk

Villa Vrede is een plek waar bezoekers overdag terecht kunnen. Velen hebben 's nachts een slaapplek in een nachtopvang, maar voor sommigen is dit onzeker of wisselt dat. Dan is het fijn dat er overdag een plek is waar ze van woensdag tot en met zaterdag terecht kunnen. Afgelopen jaar was het onzeker of deze plek van thuis op dezelfde locatie kon blijven. Het was niet zeker wie het Marcuscentrum zou kopen en daarom hebben we contact gehad met verschillende locaties. Het was een spannende periode. Juist deze mensen hebben een stabiele plek nodig waar ze kunnen verblijven en waar ze zich thuis kunnen voelen.

Gelukkig hebben we goed nieuws gekregen: de nieuwe eigenaar Motion Church is bereid om een deel van het gebouw weer aan ons te verhuren. Het is nog wel spannend hoe dat er precies uit komt te zien en wat

Vreugde en verdriet

de (financiële) consequenties zijn. Maar wij zijn vooral heel blij en dankbaar en zien uit naar de samenwerking met Motion Church. Nu kunnen we verder bouwen aan een thuis voor onze bezoekers!

Rouw

Naast blijdschap over dit goede bericht was er in dezelfde week ook een verdrietig bericht. Op zondag 30 september is één van de bezoekers overleden. Ari Karimi was een Iraanse man die regelmatig langs kwam. Hoewel hij niet dagelijks bij Villa Vrede was, kenden veel bezoekers hem. Zij schrokken van dit nieuws en waren verdrietig. Iedereen herinnert hem als een goede en

behulpzame man. Om hem te gedenken hebben we een hoekje met zijn foto en kaarsjes gemaakt en heeft een gedenkdienst plaatsgevonden.

Zoals in deze week blijdschap en verdriet samengingen, gebeurt het vaak dat we moeilijke en hoopvolle berichten krijgen. Veel bezoekers ervaren veel stress en daarmee ook gezondheidsproblemen. Maar we zien ook lichtpuntjes als we horen dat iemand weer een procedure kan starten en hoop heeft voor een toekomst in Nederland.

Training

We gunnen iedereen een toekomst waarin ze zich verder

* *Diploma-uitreiking toekomstoriëntatie (foto Wilma Rozenga).*

kunnen ontwikkelen. Om de bezoekers te helpen met nadenken over hun toekomst heeft afgelopen periode de training 'Werken aan morgen' plaatsgevonden. In deze training werden deelnemers gemotiveerd om na te denken over wat ze kunnen en willen doen. Komende 6 maanden worden zij begeleid om hun plannen uit te werken. We hopen dat de deelnemers ook daadwerkelijk een hoopvolle toekomst tegemoet gaan!

Voor meer informatie, bezoek onze website: www.villavrede.nl

kerk in de stad

IS EEN UITGAVE VAN DE
PROTESTANTSE GEMEENTE
UTRECHT EN VERSCHIJNT
MAANDELIJKS

REDACTIE

Elly Bakker,
Sietske Gerritsen,
Arnold Rietveld
Frans Rozemond
Agnes Stekelenburg

HOOFDREDACTEUR

Peter van der Ros

REDACTIEADRES

Margaretha van Parmadreef 14
3561 SR Utrecht
telefoon 2737 540
e-mail: redactiekerkinstad@protestant-utrecht.nl
@protestant-utrecht.nl

Dit blad verschijnt maandelijks op de laatste of eerste vrijdag.

Artikelen en berichten uiterlijk op de maandag van de week vóór verschijning naar:
kerkinstad@protestant-utrecht.nl
Kopij kerkdiensten mailen naar:
preekrooster@protestant-utrecht.nl

WIJCORRESPONDENTEN

Citypastoraat Domkerk:
Bram Schriever
Eglise Wallonne (Pieterskerk):
Grietje Hofman
EUG Oekumenische
Studentengemeente (Janskerk):
Rik Boonstra
De Haven: Wilma Wolswinkel
Jacobikerk: Francis Boer
Wilhelminakerk: Marian van Giezen
Marcus-Nicolaïkerk: Karin Blaauw
Nieuwe Kerk: Hanneke Monsuur
Johannescentrumgemeente:
Francis Prins
Tuindorpkerk: Jan Verkerk
Kerk op Zuilten: Marloes Dankers

ADMINISTRATIE

Margaretha van Parmadreef 14
3561 SR Utrecht
telefoon 2737 540
abonnement@protestant-utrecht.nl
Voor een abonnement op Kerk in de Stad vragen wij per adres een bijdrage van 35 euro per jaar in de productie- en verzendkosten. Elk jaar ontvangt u in september een acceptgiro om de betaling te voldoen.

ADVERTENTIES

Margaretha van Parmadreef 14
3561 SR Utrecht
telefoon 2737 540
Tarief op aanvraag, sluitingstijd tien dagen voor verschijning.
Aanleveren van advertenties:
advertenties@protestant-utrecht.nl

BANKRELATIE

PGU - Kerk in de Stad
NL21 FVLB 0699 5436 57

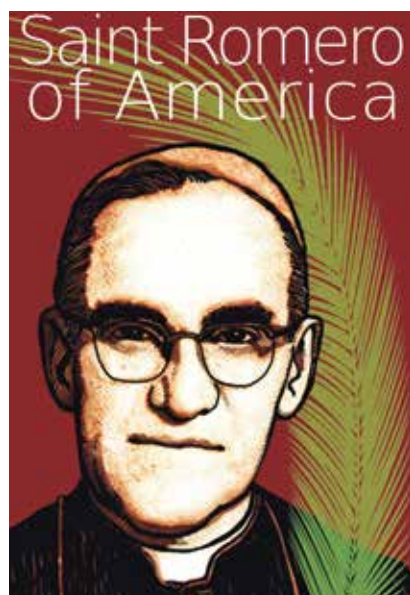
GRAFISCHE VERZORGING

theologische uitgeverij Narratio®,
Gorinchem
www.narratio.nl

Volle kerk bij eucharistie voor heiligverklaring bisschop Romero

Anke Dählmann

Onlangs was in de de Dominicuskerk aan de Händelstraat in de wijk Oog in Al een bijzondere eucharistieviering voor mensen uit heel Nederland ter gelegenheid van de heiligverklaring van Oscar Romero. Deze als martelaar beschouwde aartsbisschop werd in 1980 in El Salvador achter een altaar doodgeschoten. In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw kwam de arme Indiaanse boerenbevolking in Midden-Amerika steeds meer op voor zijn rechten.

Sommige priesters die hen ondersteunden werden geliquideerd. Romero ontwikkelde zich steeds meer tot een bisschop die het voor de armen opnam en hun uitbuiting en onderdrukking veroordeelde. Begin 1980 ontving hij daarvoor een eredoctoraat in Leuven. De aanslag op hem kort daarna door een rechts doodskader markeerde het begin van de Salvadoraanse burgeroorlog, waarbij tot 1992 zo'n 75.000 mensen om het leven kwamen. Romero werd in 2015 zalig verklaard. Zijn persoon, zijn opstelling en zijn gewelddadige dood maakten ook in ons land indruk. Zo is er in Hoorn een middelbare Romero-school; in Almere staat een borstbeeld van Romero en in Utrecht een is er in Tuindorp een Romerostraat.

Voorganger in de eucharistie in onze stad was Mauricio Meneses, afkomstig uit Colombia en priester van het aartsbisdom. De voertaal was Nederlands en Spaans. Een Spaanstalig koor van migranten uit Almere zong tijdens deze plechtigheid, samen met leden uit El Salvador. Na de viering was een interessante lezing (in het Nederlands) over de persoon en het pastorale beleid van mgr. Romero door de uit Panama afkomstige en in Nijmegen werkzame missioloog Jorge Castillo Guerra.

* Aartsbisschop Romero, geschilderd door J. Puig Reixach.

(ingezonden mededeling)

UITNODIGING VOOR DE NIEUWJAARSRECEPTIE 2019

en het afscheid van Uriël da Costa en Peter van der Ros

Alle leden, relaties en medewerkers van de Protestantse Gemeente Utrecht zijn van harte welkom.

Datum: 9 januari 2019
Locatie: Janskerk
Tijd: 19.00 – 21.00 uur

Onder het genot van een hapje en drankje is er gelegenheid elkaar te ontmoeten.

Ook hebt u de gelegenheid om op deze avond afscheid te nemen van Uriël da Costa, manager Personeel & Organisatie, en van Peter van der Ros, hoofdredacteur van Kerk in de Stad.

Wij hopen u op 9 januari te ontmoeten!

Met vriendelijke groeten,

René van Bommel
Voorzitter Algemene Kerkenraad